

**GAZİ BEDEN EĞİTİMİ
VE SPOR BİLİMLERİ
DERGİSİ**

Cilt
Sayı
Nisan

VII
2
2002

**GAZİ JOURNAL OF
PHYSICAL EDUCATION
AND SPORTS SCIENCES**

Volume
Issue
April

İÇİNDEKİLER

**HAREKET VE ANTRENMAN
BİLİMLERİ**

Elit Erkek Hentbolcularda Hazırlık
Dönemi Öncesi, Hazırlık Dönemi
Sonrası ve Müsabaka Dönemi
Sonrası Dönemler Arasında
Maksimal Laktik Asit ve Anaerobik
Eşik Değişim Düzeyleri

A Milli Boks Takımı İle Müsabık İki
Farklı Boks Takımının Seçilmiş
Fiziksel ve Fizyolojik Özelliklerinin
Karşılaştırılması

**SPORDA PSİKO-SOSYAL
ALANLAR**

Profesyonel ve Amatör
Futbolcuların Başarı Motivasyonu ve
Sportif Tecrübe ile İlişkisi

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
ÖĞRETİMİ**

Cimnastikte Öne Salto Becerisinin
Öğretiminde Sözel ve Görsel
Dönütlerin Başarıya Etkisi

SPOR YÖNETİM BİLİMLERİ

Beden Eğitimi ve Spor Öğrenimi
Veren Yükseköğretim Kurumlarında
Örgüt Kültürü

3 - 10

Nevin GÜNDÜZ
Yaşar SEVİM
Tahir HAZİR

11 - 22

Feyzullah AYDAŞ
Alper UĞRAŞ
Seyfi SAVAŞ

23 - 30

Alper ASLAN
Emin KURU

31 - 40

Özlem MUTLUBAŞ KAYA
Gıyasettin DEMİRHAN
Zeki DURSUN

41 - 56

Zafer ÇİMEN
Güner EKENCİ

CONTENTS

**MOVEMENT AND TRAINING
SCIENCES**

Investigation Of Maksimal Lactic Acid
And Anaerobic Threshold Level
Changes Of Male Elite Handball
Players Among The Pre-Season,
In-Season And Off-Season
Periods

Comparison Of The Selected Physical
And Physiological Characteristics Of
The Turkish National Boxing Team
Members With Two Different Boxing Teams

**PSYCHO-SOCIAL AREAS
IN SPORT**

Achievement Motivation Differences of
Professional and Amateur Soccer Players
and Relationship With Sport Experience

**TEACHING IN PHYSICAL
EDUCATION AND SPORT**

The Effect Of Visual And Verbal
Feedback On The Accomplishment Of The
Forward Salto Movement In Gymnastic

SPORTS MANagements SCIENCES

Organizational Culture İn Physical
Education And
Sport Departments

ELİT ERKEK HENTBOLCULARDA HAZIRLIK DÖNEMİ ÖNCESİ, HAZIRLIK DÖNEMİ SONRASI VE MÜSABAKA DÖNEMİ SONRASI DÖNEMLER ARASINDA MAKSİMAL LAKTİK ASİT VE ANAEROBİK EŞİK DEĞİŞİM DÜZEYLERİ(*)

Nevin GÜNDÜZ **

Yaşar SEVİM ***

Tahir HAZIR ****

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; elit erkek hentbolcularda hazırlık dönemi öncesi (1), hazırlık dönemi sonrası (2) ve müsabaka dönemi sonrası (3) maksimal laktik asit ve anaerobik eşik değişim düzeylerinin araştırılmasıdır.

Çalışmaya 1. lıgden yaş ortalamaları 25.71±3.55 olan, 7 erkek hentbolcu gönüllü denek olarak katılmışlardır. Deneklerin maksimal laktat ve anaerobik eşik değerleri koşu bandında (treadmill) tespit edilmiştir. Sporcularının vücut yağ oranları, 3 bölgeden (göğüs, karın ve uyluk) alınan deri kıvrım kalınlıkları Jackson and Pollack yöntemine göre hesaplanmıştır. Elde edilen verilerin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve ölçümler arasındaki farklılıklar Repeated Measures Analysis of Variance (REPEATED ANOVA) testi ile $p<0.05$ anlamlılık derecesinde hesaplanmıştır. Ayrıca veriler aralarında farklılık var ise bu farklılığın hangi dönemlerden kaynaklandığı TUKEY HSD testi ile belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda sporcularda laktat'ın kanda 4 Mmol olduğu AE Hız ve AE KAH değerlerinde ve Max LA değerlerinde hazırlık dönemi öncesi, hazırlık dönemi sonrası ve müsabaka dönemi sonrası dönemler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir. Sporcuların, hazırlık dönemi öncesi, hazırlık dönemi sonrası ve müsabaka dönemi sonrası dönemlerde VYO, VKİ ($p<0.05$), Ağırılık ve Maks.KAH ($p<0.01$) değerlerindeki değişim düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir. Farkın tespit edildiği dönemler VYO için hazırlık dönemi öncesi ve hazırlık dönemi sonrası (1-2 dönemler) dönemleri arasındadır. VKİ, Maks. KAH ve Ağırılık için ise hazırlık dönemi öncesi ve hazırlık dönemi sonrası dönemleri (1-2 dönemler) ile hazırlık dönemi sonrası dönem ve müsabaka dönemi sonrası dönemler (2-3 dönemler) arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Anaerobik Eşik, Laktik Asit, Hentbol, Maksimal Laktik Asit

* Bu çalışma 26-30 Nisan 1999 tarihinde Antalya'da yapılan Uluslararası Spor Hekimliği Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

** Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA

*** Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA

**** Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, ANKARA

INVESTIGATION OF MAKSIMAL LACTIC ACID AND ANAEROBIC THRESHOLD LEVEL CHANGES OF MALE ELITE HANDBALL PLAYERS AMONG THE PRE-SEASON, IN-SEASON AND OFF-SEASON PERIODS

SUMMARY

The purpose of this study was to investigate the difference levels of the maximal lactic acid and anaerobic threshold of the elite handball players among pre-season (1), in-season (2), and after-season (3) periods. Seven elite handball players participated voluntarily as the subjects with the mean age 25.71 ± 3.55 . Maximal lactic acid and anaerobic threshold levels of the subjects were determined on the treadmill. Skinfold measurements were calculated according to the "Jackson & Pollack" equation. Mean and standard deviation scores and differences between data's were analysed with Repeated Measures Analysis of Variance (ANOVA) Test at $p < 0.05$ significance level. Sources of the differences between values were determined by using TUKEY HSD.

At the end of the study, no significant differences were found in maximal lactic acid values among the pre-season, in-season and off-season periods. Also, there was no statistically significant difference of AE Speed and AE KAH values among the three periods.

Statistically significant difference was found for the percent fat, BMI ($p < 0.05$), weight and Max. KAH ($p < 0.01$) values of the subjects among the pre-season, in-season and off-season periods. Statistically significant difference was only found for the VYO ($p < 0.05$) between the pre-season and in-season periods (1-2).

Key Words: Anaerobic Threshold, Lactic Acid, Handball, Max. Lactic Acid

GİRİŞ VE AMAÇ

Üst düzey verimliliğin bedensel ve motorik özelliklerle olan yakın ilişkisi günümüzde spor bilimcilerin araştırma alanlarının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Çünkü sporcuların branşlarına özgü sportif performanslarını belirleyebilmek, onların antrenmanlarını yönlendirmek açısından önemli olmaktadır^(3,11,17).

Günümüz sporcularının bedensel kapasitelerini belirleyebilmek için özellikle laboratuvar şartlarında çok değişik spor testleri uygulanmaktadır^(11,23). Bu testlerde sıklıkla ölçülen bazı değerler, maksimal ve submaksimal oksijen kullanımı, kalp atım sayısı ve kan laktik asit düzeyidir. Ayrıca aerobik kapasitenin önemli olduğu sporlarda anaerobik eşik (AE), antrenman beklentileri için kriter olarak kullanılmaktadır. Böylece sporcuların aerobik, ve anaerobik enerji sistemlerinin düzeyi, antrenman yüklenmelerine, kardiyovasküler uyumları kontrol edilmiş olur⁽¹¹⁾. Sporcuların fizyolojik özelliklerinin bilinmesi, antrenman planlaması ve müsabaka içi stratejilerinde önemli yer tutar^(8,18).

Hentbol, aerobik ve anaerobik yüklenmelerin art arda kullanıldığı, sürat, kuvvet, dayanıklılık, esneklik, denge ve koordinasyon gibi motor becerilerin birlikte etki ettiği kombine bir spor dalıdır^(19,20,24).

Üst düzey performans sporlarında ortaya konulan sonuçlara bakıldığında, başarı yada başarısızlıkta bir çok faktörün önemli rol oynadığı görülmektedir. Antrenmanın dönemlere göre yüklenme yoğunluğu değişmekte, her maça göre farklı hazırlıklar planlanmaktadır. Motorsal özellikler ve teknik beceriler için geliştirilmiş testler performansın belirlenebilmesi için

dikkatli bir şekilde kullanılmakta, hazırlık ve müsabaka dönemlerinde elde edilen sonuçlar birbirleri ile karşılaştırıldıklarında antrenman programları sürekli yeniden gözden geçirilmeyi gerektirmektedir^(18,25).

Bu çalışmanın amacı, elit erkek hentbolcülerde hazırlık dönemi öncesi, hazırlık dönemi sonrası ve müsabaka dönemi sonrası maksimal laktik asit ve anaerobik eşik değişim düzeylerinin tespit edilmesidir.

YÖNTEM

Denekler: Çalışmaya Türkiye Erkekler Hentbol 1.lig hentbol takımı oyuncuları alınmıştır. Çalışmada, takımın hazırlık dönemi öncesi yapılan testlerine 4 sporcunun Genç Milli takım kampında olması nedeniyle 8 sporcu katılmıştır. 1 sporcunun da sezonun ilk maçlarında ciddi sakatlanıp sezon boyunca geri kalan müsabakalara devam edememesi nedeniyle 7 sporcunun gönüllü olarak katıldığı çalışmada, birbirini takip eden üç dönemdeki testler değerlendirmeye alınmıştır.

Boy ve Vücut Ağırlığı Ölçümleri: Boy uzunluğu ölçümlerinde hassaslık derecesi 0.01 m olan Holtain marka boy ölçme aleti kullanılmıştır. Elde edilen değerler test formuna cm olarak kaydedilmiştir. Vücut ağırlığı ölçümlerinde hassaslık derecesi 0.1 kg olan Angel elektronik baskül kullanılmıştır.

Vücut yağ yüzdesi (VYO) Ölçümleri: VYO için vücudun sağ tarafından, üç bölgeden alınan (göğüs, karın ve uyluk) deri kıvrım kalınlıkları, 0.2 mm hassasiyette bir skinfold kaliper (Holtain Ltd.,U.K.) ile, Jackson-Pollack yöntemine göre ölçülmüştür⁽²⁾.

Vücut Kitle İndeksi (VKİ): Vücut ağırlığının kg cinsinden değerinin, boy uzunluğunun m cinsinden karesine bölünmesi sonucu bulunan değerler kaydedilmiştir (kg/m²)⁽¹⁾.

Kalp Atım Hızı: Kalp atım hızı değerleri Polar Sport Tester telemetresi ile din. KAH (oturma pozisyonunda) ve egzersiz protokolüne uygun olarak 5 dk ısınma ve 3 dk koşu intervalleri arasında deneğin koluna takılan saat ve göğse takılan ileticinin yardımı ile izlenmiştir⁽²³⁾.

Laktat Ölçümü: Laktat ölçümleri için sporcuların kulak memesinden yaklaşık 50 mikro litre kan örneği alınmıştır. YSI marka laktat kiti ve YSI 1500-Sport L.Lactate analizörü kullanılarak ölçülen laktat ölçümleri; dinlenme LA, 5 dakika ısınma koşusu sonrası LA ve 3'er dk intervaller arasındaki 45sn içinde alınan ölçümleri ve egzersizin tükenme noktasında alınan Maksimal laktat ölçümlerini kapsamaktadır⁽⁹⁾.

Anaerobik Eşik Koşu Testi (Koşu Bandı): Koşu testi için Woodway marka koşu bandı kullanılmıştır. Sporcular; saatte 9 km hızda, kaleciler ise; saatte 8 km hızda, 5 dakika ısınma koşusu yapmışlardır. Koşu hızı her 3 dk' da, saatte 1 km arttırılarak sporcuların maksimal yüklenme noktasına kadar devam edilmiştir. Her yük artışında 45 sn sporcunun kulak memesinden kan alımı için koşu bandı durdurulmuştur. Tekrar yük artışı ile test sporcunun devam edemeyeceği iş yüküne kadar devam edilmiştir. Anaerobik eşik (AE) koşu hızı ve aerobik gücün tespiti, genellikle şiddeti kısa aralıklarla artan egzersizlerle veya şiddeti devamlı artan egzersizlerde yapılmaktadır. Bu testlerden hentbol oyunundaki hareket özelliğine uygun olduğu düşünülen ve bu çalışmada

kullanılan koşu bandı (treadmill) AE koşu testi protokolü sportif ve fizyolojik araştırmalarda elit sporculara daha önce uygulanmış, test edilmiş ve güvenilirliği yapılmış bir test protokolüdür⁽⁹⁾.

Testlerin Uygulanması: Çalışma, sporcular için; hazırlık dönemi öncesi, hazırlık dönemi sonrası ve müsabaka dönemi sonrası ölçümlerini kapsar.

Test Alanı: Çalışmadaki tüm ölçümler, SESAM'da (Spor, Eğitim, Sağlık, Araştırma Merkezi) yapılmıştır.

Verilerin Analizi: Verilerin analizinde, SPSS Paket programında tekrarlı ölçümlerde varyans analizi (REPEATED ANOVA) testi, ($p < 0.05$) anlamlılık derecesinde hesaplanarak, değerlerin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları alınmıştır. İstatistiksel olarak farkın anlamlı çıktığı ölçümlerde, farkın hangi dönemler arasında olduğunu tespit etmek için POST HOC uygulanarak TUKEY HSD yöntemi kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu çalışmada; elit erkek hentbolcuların hazırlık dönemi öncesi hazırlık dönemi sonrası ve müsabaka dönemi sonrası maksimal laktik asit ve anaerobik eşik değişim düzeyleri araştırılmıştır. Bu çalışmaya katılan elit erkek hentbol takımının maksimal laktat ve anaerobik eşik özelliklerini içeren fiziksel ve fizyolojik ölçüm sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. 1.Takımın Hazırlık Dönemi Öncesi, Hazırlık Dönemi Sonrası ve Müsabaka Dönemi Sonrası Ölçülen Fiziksel ve Fizyolojik Ölçüm Sonuçları Sonrası Ölçülen Fiziksel ve Fizyolojik Ölçüm Sonuçları

n=7	Hazırlık Dönemi Öncesi (1)	Hazırlık Dönemi Sonrası (2)	Müsabaka Dönemi Sonrası (3)
Yaş (yıl)	25.71±3.55	25.71±3.55	25.71±3.55
Ant. Yaşı (yıl)	15.86±3.13	15.86±3.13	15.86±3.13
Boy (cm)	188.14±6.36	188.14±6.36	188.14±6.36
Ağırlık (kg)	91.07±7.78**	86.87±7.63**	90.14±8.80
VKI (kg/m ²)	25.72±1.72*	24.56±2.08*	25.47±2.18
Vücut Yağ Oranı (%)	12.10±3.98*	9.61±3.5	11.21±4.19
DİN LA (mMol/L)	0.94±0.32	1.05±0.17	1.17±0.47
DİN KAH (atm/dk)	67.00±6.86	63.00±7.16	64.14±10.85
Maks LA (mMol/L)	10.32±2.00	9.94±1.37	9.56±1.29
Maks KAH (atm/dk)	196.86±6.69**	187.43±7.41**	193.43±6.43
AE Hız (km/sa)	11.82±1.47	11.61±1.80	11.71±1.50
AE KAH (atm/dk)	176.29±13.21	166.71±11.38	168.43±8.81
Maks Koşu Mes. (km)	4.94±0.47	4.73±0.51	4.64±0.69
Maks Koşu Süresi (dk)	22.36±1.18	24.29±2.36	23.00±3.46

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, (1) (2) den farklıdır.

Araştırma sonucunda sporcuların, vücut yağ oranında (VYO) ve VKİ ($p<0.05$), Vücut Ağırlığı ve maks.KAH'da ($p<0.01$) istatistiksel olarak anlamlı fark gözlenmiştir. Farkın hangi dönemlerden kaynaklandığını tespit etmek için Post Hoc uygulanarak, Tukey HSD yöntemi kullanılmıştır. Vücut Ağırlığı, VKİ ve maks. KAH ölçümlerinde, hazırlık dönemi öncesi ve hazırlık dönemi sonrası (1-2 dönem) ile hazırlık dönemi sonrası ve müsabaka dönemi sonrası (2-3 dönem) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir. Vücut yağ oranı ise sadece hazırlık dönemi öncesi ve hazırlık dönemi sonrası (1-2 dönem) devreler arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede düşüktür. Sporcuların hazırlık dönemi öncesi ve müsabaka dönemi sonrası (1-3) dönemler arasında yukarıda verilen parametrelerin hiçbirinde istatistiksel olarak anlamlı fark gözlenmemiştir.

Sporcuların hazırlık dönemi öncesi ve müsabaka dönemi sonrası (1-3 dönem) dönemler arasında yukarıda verilen parametrelerin hiçbirinde istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir. Bunlar; Din LA, Din KAH, maks. LA, AE hız, AE KAH, maks. koşu mesafesi ve maks. koşu süresidir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bir çok spor branşında müsabakalarda başarı için antrenman yıllık dönem çalışmalarını kapsamaktadır. Hazırlık döneminde yoğun uygulanan fiziksel uygunluk egzersizlerinin yarış sezonuna yeterli sıklıkta taşınmayacağı açıktır. Müsabaka döneminde özelleştirilmiş antrenmanlar (teknik ve müsabakaya yönelik taktik), fiziksel uygunluğun korunması için yetersizdir^(3,13,20). Bunun yanı sıra, fiziksel uygunluk düzeyinin gelişmesine yönelik ayrılan zaman azalabilmektedir. Müsabakalarda amaç başarılı olmaktır. Bu nedenle sezon öncesi çalışmalarla ulaşılan fiziksel uygunluk düzeyinin tüm sezon boyunca korunması takımın başarısı için oldukça önemlidir^(3,13,18,22).

Bir saat on beş dakika (75 dakika) süren bir müsabakada tempo ve oyun kalitesini düşürmeden bir müsabakayı yapabilmek, LA yeterli derecede eliminasyonuna bağlıdır. Hentbol oyuncusu, iyi bir aerobik kapasite ile LA oluşumunu geciktirerek ve yüksek LA seviyesine toleransı yükselterek verimliliği arttıracaktır⁽⁷⁾.

Bu çalışma sonucunda ise sporcuların hazırlık dönemi öncesi, hazırlık dönemi sonrası ve müsabaka dönemi sonrası dönemler arasında Maks. LA değerlerinde istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiş, ancak Maks. LA müsabaka dönemine doğru giderek azalmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalarda dayanıklılık antrenmanları ile kaslarda oluşan biyokimyasal değişimler sonucu aerobik kapasite artarak maks. LA azalma olduğu belirtilmektedir⁽⁴⁾. Antrenman sonrası Maks. LA azalmanın nedeni; LA üretiminin azalmasından değil, LA uzaklaştırma hızının artmasından kaynaklanmaktadır^(5,6,10).

Çalışmamızda, sporcularda, laktat'ın kanda 4 mMol olduğu AE hız ve AE KAH değerlerinde de, yukarıda belirtilen üç dönem arasında yine istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir. Bunun yanı sıra sporcuların AE Hız ve AE KAH değerleri hazırlık dönemi sonrası ve müsabaka dönemi sonrasında, hazırlık dönemi öncesine göre daha düşüktür. Ancak dönemler arasında anlamlı fark olmadığı için dolayısıyla sporcuların aerobik kapasitelerinde bir artış yoktur.

Sporcuların sezon içindeki mevcut aerobik kapasitelerini sezon sonuna kadar koruyabildikleri gözlenmektedir. Bununla birlikte yapılan çalışmalarda, takım sporlarında oynayan sporcuların büyük kısmında ligin bitiminde aerobik dayanıklılığın belirgin bir şekilde düştüğü belirtilmektedir⁽⁹⁾.

Sporcuların, VYO değerlerinde hazırlık dönemi öncesi ve hazırlık dönemi sonrası ve müsabaka dönemi sonrası (1-2 dönem) dönemleri arasında istatistiksel olarak fark gözlenmiştir ($p<0.05$). VYO oranındaki bu azalma sezon içinde beklenen bir durum olup, sporcu performansını olumlu yönde etkilemektedir. Bu konuda yapılmış tüm çalışmalarda, takımların vücut yağ oranını sezon boyunca koruyamadıkları, sezon öncesi vücut yağ oranında büyük bir artış gözlenirken sezon içinde azaldığı, sezon sonunda ise sezon ortasına göre artış olduğu belirtilmektedir^(16,26).

Sporcuların VKİ değerlerinde hazırlık dönemi öncesi, hazırlık dönemi sonrası (1-2 dönem) dönemler ile hazırlık dönemi sonrası ve müsabaka dönemi sonrası (2-3 dönem) dönemler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($p<0.05$) tespit edilmiştir. VKİ değerleri, boy ve vücut ağırlığına göre değişiklik gösterebilen bir değişkendir⁽¹⁾. Ayrıca VKİ değerlerindeki bu azalma sporcuların performansı için olumlu bir gelişmedir.

Sporcuların vücut ağırlık değerlerinde hazırlık dönemi öncesi ve hazırlık dönemi sonrası (1-2 dönem) ile hazırlık dönemi sonrası ve müsabaka dönemi sonrası (2-3 dönem) dönemler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($p<0.01$) tespit edilmiştir. Sporcuların vücut ağırlık ortalamaları Avrupa ve Asya Ülkelerinin ortalamaları ile benzerlik göstermektedir⁽¹²⁾. Bunun yanı sıra Türkiye'de geçmiş yıllarda yapılan araştırmaların sonuçları ile karşılaştırıldığında fiziksel özelliklerde olumlu gelişmelerin gözlemlendiği görülmektedir⁽²¹⁾. Çalışmada sporcuların Türkiye ortalamasından daha yüksek vücut ağırlığına sahip olmalarının bir sebebi de boy ortalamalarının daha yüksek olmasıdır. Ayrıca hentbol sporunda birebir mücadelelerde ağır olmak önemli bir dezavantaj sağlamamaktadır.

Sporcuların maks.KAH değerlerinde, hazırlık dönemi öncesi ve hazırlık dönemi sonrası (1-2 dönem) dönemler ile hazırlık dönemi sonrası ve müsabaka dönemi sonrası (2-3 dönem) dönemleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<0.01$). Sporcuların müsabaka dönemi maks.KAH değerleri, diğer dönemlere göre oldukça düşüktür. Ayrıca müsabaka dönemi, sporcuların yoğun antrenman ve müsabakaları yaşadığı bir dönemdir. Sporcuların yorgun olması ve test motivasyonunun düşük olması maks.KAH'nın düşük olmasının nedeni olabilir. Sporcuların maks. KAH dayanıklılık antrenmanları ile değişmez daha çok yaştan etkilenen bir faktördür⁽¹⁵⁾.

Yukarıda verilen değerlerin tümünde (VYO, VKİ, Vücut Ağırlığı, Maks.KAH) sporcuların hazırlık dönemi öncesi ve müsabaka dönemi sonrası (1-3 dönemler) dönemleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir.

Çalışmada sporcuların diğer değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmese de, değişiklikler tespit edilmiştir. Bunlar; Din LA, Din KAH, Maks. koşu mesafesi ve Maks. koşu süresidir.

Sonuç olarak;

1-Uzun ve yorucu bir lig sezonu sonunda sporcularda görülen görece bir güç azalması, antrenman tekniği açısından her antrenör için bir sorun teşkil eder^(3,18). Lig maçlarındaki oyun analizleri göstermektedir ki, sıkışık maç takviminde 8 aylık sürekli yüklenme oyuncuların verimliliğini düşürebilmektedir. Oyuncuların sıklıkla yaptıkları teknik hatalar, kontrolsüz atışlar, ileride sürekli güç ve verim azalmasına neden olabilecek konsantrasyon zayıflamasına neden olabilmektedir. Sezon aralarında ölçülen LA testi sporcuların fiziksel performansları hakkında bilgi vermektedir⁽³⁾.

2- Hentbol gibi takım sporlarında aerobik enerjinin katkı payı oldukça yüksektir⁽⁷⁾. Bu nedenle sporcularda AE saptanması uygun antrenman programlarının planlanmasında yol gösterici olacaktır. Böylece performansın daha yüksek düzeylere ulaşılması sağlanabilir⁽¹⁴⁾.

3- Çalışmaya katılan sporcuların sezon içinde değişik aralıklarla alınan; Maks. LA, AE KAH ve AE Hız değerlerinde istatistiksel olarak anlamlı fark gözlenmemişse de Tablo 1 de görülebileceği gibi bir azalma tespit edilmiştir. Bu sonuç sporcuların mevcut kapasitelerini sezon boyunca koruyabildiklerini göstermiştir.

4- Araştırma sonucunda sporcuların, vücut yağ oranında (VYO) ve VKİ ($p<0.05$), vücut ağırlığı ve maks.KAH'da ($p<0.01$) istatistiksel olarak anlamlı fark gözlenmiştir.

KAYNAKLAR

1. A.C.S.M.S., Guidelines for Exercise Testing and Prescription, 5th ed., Williams and Wilkins, Philadelphia, 1995, Pp: 67-68
2. Adams G.M., Exercise Physiology Laboratory Manual W. C. Brown Publisher, USA, 1990, Pp:104-107,190.
3. Brand Heiner, Regeneration Zum Richtigen Zeitpunkt-die Vorbereitung des UFL Gummersbach auf die Play-off Runde Training , Handball Training, 1996, 10, Pp: 5-10
4. Casaburi,R., Storer W.T., Sullivan S.C. and Wasserman, K., Evaluation of Blood Lactate, Evaluation as an Intensity Criterion For Exercise Training, Medicine Science and Sports Exercise, 1995, 27 (6), Pp: 852-856.
5. Casey, M. Donovan and Brooks, A. G., Endurance Training Affects LA Clearance not LA Production, Am. J. Physiol, 244, (Endocrinalmetab. 7) : 1983, E83-E92,
6. Davis A.J., Review of the Concept and Directions for Future Research, Medicine and Science in Sports and Exercise, 1985, 17,(1), Pp: 6-18
7. Delamarch, P., Extent of Lactic anaerobic Metabolism in Handballers, International Journal of Sports Medicine, 1987, 8, Pp: 55-59
8. Doğan, A., Hentbole Özgü Belirlenmiş Fizyolojik Özelliklerin Performansla Olan İlişkisi, Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Bursa,1995, Sayfa:12
9. MacDougall, D.J., Wenger, A.H. and Green, J. H., Physiological Testing of the High Performance Athlete, Second Addition, Human Kinetics Books Company, Illinois, 1995, Pp: 141-142
10. Foster, C., Synder, C.A., Thompsopn, N.N. and Keuttel, K., Normalisation of the Blood Lactate Profile in Athletes., Int. J. Sports Med., 1988, Vol: 9, No:3, Pp: 198-200

11. Gür,H., Değişik Aktiviteler Yapan Sporcularda Koşu Bandında Yapılan Maksimal ve Submaksimal Test Sonuçlarının Değerlendirilmesi ve Sonuçların 5 km Koşusunun Başarısıyla Olan İlişkisi, Spor Bilimleri Dergisi, 1992, 2(3), Sayfa: 30-4
12. Jeschke, J. and Haber, V., Anthropological Characteristics of the Top Handball Players.1995 World Championship, Iceland, Sports Medicine and Handball II ;1995, Vienna; Austria; Pp: 29-33.
13. Kautedakis, Y., Saesonal Variation in Fitness Parameters in Competitive Athletes, Journal of Sports Medicine, Jun. 1995, Pp: 0112-0141.
14. Kayatekin, M., Sevim, T., Selamoğlu, S., Çeçen, A., Turgay, F., Avar, L., Acarbay, Ş., Özgönül, H., Sporcularda Anaerobik Eşik-Aerobik Kapasite İlişkisinin Araştırılması, IV. Milli Spor Hekimliği Kongresi Bildiri Kitapçığı, Ege Üniversitesi Basımevi-Izmir, 17-19 Eylül 1993, Sayfa: 161-167.
15. Mathews, K.D., and Fox, L.E., The Physiological Basis of Physical Education and Athletics, W.B. Saunders Company,1988, Pp: 35-36, 294,332-333 ,336-341
16. Noble, B., Physiology of Exercise and Sport, Mosby Collage Publishing, Toronto, 1986, Pp:+_67,89-93.
17. Rhodes, E.C., Predicting Marathon Time from on Aerobic Threshold Measurements, Physician Sport Medecine,1984,12; Pp: 95-98
18. Rokitzki, L., Leser, S., Dickhaut, H.H., Jakob, B., Keul, S., Zur Ermittlung der Grundlagenausdauer Trainingslehre- Handball Training, 1991, 9, Pp: 25-29
19. Sevim,Y., Hentbolde Teknik-Taktik , Gazi Büro Kitabevi, Ankara, 1992, sayfa: 1-2, 231-239,241-243
20. Sevim, Y., Antrenman Bilgisi, Tütibey Ltd., Ankara, 1997, Pp: 29-109.
21. Sivrikaya, K., Farklı Yaş Katagorilerindeki Erkek ve Bayan Hentbolcülerin Fiziksel Özellikleri, Kaygı Düzeyleri ve Müsabaka Performanslarının Analizi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 1998, Sayfa; 6-10
22. Şahin, O., Sevim, Y., Elit Türk Hentbol Oyuncularının Bazı kondisyonel Değerlerinin Ölçümü ve Yabancı Ülke Sporcuları ile Karşılaştırılması, Spor Bilimleri 2. Ulusal Kongresi Bildirileri, Hacettepe-Ankara, 20-22 Kasım 1992, No: 3, Sayfa: 272-273
23. Tamer,K., Sporda fiziksel ve Fizyolojik Performansın Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi, Türkerler Kitabevi, Ankara, 1995, Sayfa: 1-8, 103, 140,141,150-158
24. Tamer,K., Hentbolde Fiziksel ve Fizyolojik Özellikler, Türkiye Hentbol Federasyonu Uluslararası 1. Hentbol Antrenör Sempozyumu Bilgi Aktarımı Notları, 1994, Sayfa:68-74
25. Taşkıran,Y., Şahin,R., Varol,R., Avrupa Şampiyonası Eleme Maçlarına Katılan Türk Hentbol Erkek Milli Takımının Yaptığı Maçlardaki Hücum Elementlerinin Analizi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1997, 2 (4), Pp: 39-48
26. Zorba, E., Ziyagil, M.A., Vücut Kompozisyonu ve Ölçüm Metodları, Ereğ Ofset, Trabzon, 1995, Sayfa: 6, 54-55,157-159, 160-162, 252-253

A MİLLİ BOKS TAKIMI İLE MÜSABIK İKİ FARKLI BOKS TAKIMININ SEÇİLMİŞ FİZİKSEL VE FİZYOLOJİK ÖZELLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Feyzullah AYDAŞ *
Alper UĞRAŞ *
Seyfi SAVAŞ **

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; A Milli Boks takımında yer alan ve ülkemizi uluslararası yarışmalarda temsil eden boksörlerin seçilmiş fiziksel ve fizyolojik değerlerini tespit etmek ve farklı iki grupta karşılaştırmaktır.

Çalışmada A Milli Boks takımı ve diğer gurupların boyu metreyle, ağırlığı dijital elektronik tartıyla, istirahat kalp atımları steteskop ile, tansiyonu steteskop tansiyon aletiyle, vücut yağ yüzdesi skinfold kaliper ile, esnekliği esneklik otur ve eriş sehпасıyla, reaksiyon zamanını newtest 1000 reaksiyon zaman ölçeriyle, pençe kuvvetini el dinamometresiyle, anaerobik gücü dikey sıçrama ve Aerobik gücü 12 dk.'lık yürü- koş (Cooper) testleri kullanılarak ölçümler ve her takımın değişkenleri arasında karşılaştırma yapıldı.

Araştırmamız bulgularına göre; Anova testiyle yapılan ölçümlerle elde edilen her bir fiziksel ve fizyolojik değişken $\alpha=0,05$ anlamlılık seviyesinde istatistiki olarak değerlendirildi.

Levene Varyans Homojenlik testi sonucuna göre yaş ve sese karşı Reaksiyon Zamanı değişkenlerinin ($\alpha=0,05$) seviyesinde homojen olmadığına, Kuruskall Wallis testi sonucuna göre Yaş değişkeninde istatistiki anlamda ($\alpha=0,05$) seviyesinde bir farkın bulunmamasına rağmen, sese karşı Reaksiyon Zamanı ortalamalarında istatistiki anlamda ($\alpha=0,05$) seviyesinde fark bulundu.

Gurupların Anova testi sonuçlarına göre Işığa karşı Reaksiyon Zamanlarında ve aerobik güç ortalamalarında istatistiki anlamda ($\alpha=0,05$) seviyesinde fark bulundu.

Geriye kalan fiziksel ve fizyolojik değişkenler " Boy, Ağırlık, Vücut Yağ Yüzdesi, Esneklik, Dinlenik Kalp Atım Sayısı, Tansiyon, Pençe Kuvveti ve Anaerobik Güç" ortalamaları arasında istatistiki anlamda ($\alpha=0,05$) seviyesinde fark bulunmadı.

Sonuç olarak, araştırmaya katılan tüm guruplar arasında yapılan karşılaştırmada A Milli Boks Takımı ile diğer seçilmiş iki farklı grup arasında fiziksel ve fizyolojik özellikler açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. ($P>0,05$)

Anahtar Sözcükler: Boks Milli Takımı, Boks ve fiziksel parametreler Boks ve fizyolojik parametreler.

* Bilkent Üniversitesi, ANKARA

** Gazi Üniversitesi, Kastamonu Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, KASTAMONU

COMPARISON OF THE SELECTED PHYSICAL AND PHYSIOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE TURKISH NATIONAL BOXING TEAM MEMBERS WITH TWO DIFFERENT BOXING TEAMS

SUMMARY

The purpose of this study was to compare each others by measuring selected physical and physiological parameters of the Turkish National Boxing Team with the two different boxing teams

In this study, to compare the variables with each other all the measurements were taken as follows; Height was measured by using meter, weight was measured by using electronic scales, resting hearth rate was measured by using stethoscope, blood presure was measured by using stethoscope and sphygmomanometer, percent body fat was measured by using scinfold caliper, flexibility was measured by using sit and reach test, reaction time was measured by using Newtest 1000 Reaction Timer, grip strength was measured by using Hand Tensiometer, anaerobic power was measured by using vertical jump, aerobic power was measured by using 12 min. (cooper) walk-run test.

Statistical analysis were done by using Anova. All physical and physiological variables were statistically tested at ($\alpha=0,05$) significance level.

As a resalt of the Levene Test there was significant difference at ($\alpha=0,05$) level between age and reaction time- audio variables, there was no significant difference at ($\alpha=0,05$) level in age with the other groups and there was significant difference at ($\alpha=0,05$) level in reaction time-audio variables at the end of the Kruscall Wallis test and as a result of the Anova test there were significant difference at ($\alpha=0,05$) level between reaction time- light variables and aerobic power between the National Boxing Team members with the other different teams.

There was not a significant difference at ($\alpha=0,05$) level between the remains of "Age, Weight, Percent Body Fat, Flexibility, Resting Heart Rate, Blood Pressure, Hand Grip and Anaerobic Power" between the National Boxing Team members with the other boxing groups.

There was no significant difference in between three groups in terms of selected physiological and physical characteristics. ($\alpha=0,05$)

Key Words: Boxing National Team, Boxing and Physical Parameters. Boxing and Physiological Parameters

GİRİŞ

Boks sporu müsabaka içerisindeki yüksek derecede dinamik ve statik uygulama özelliklerinden dolayı kombine bir yapıya sahip olup yüksek derecede güç gerektiren mücadele sporları arasına girmektedir⁽¹⁰⁾.

Boksun en iyi ve etkin yönü ve diğer sporlardan ayrılan en önemli özelliği uygulama sırasında vücudu kombine çalıştırması, kendini kontrol edebilme ve kendine güven duygusunu geliştirebilme özelliğidir⁽⁵⁾.

Bir boks maçı yüksek derecedeki dinamik özelliğinden dolayı antrenörler çalışmalarda motorsal özellikleri, aerobik ve anerobik sistemlere ve kassal aktivitelere cevap verecek olan antrenman metodları geliştirmek zorundadırlar. Kullandığı enerji sistemi ve kalp-damar sistemine

verdiği cevaba göre ortak özellik taşıyan ferdi sporlarda fizyolojik kapasitelerin bilinmesi ve geliştirilmeye çalışılması kaçınılmazdır. Fizyolojik veriler antrenman programlarının düzenlenmesinde ve sporcuları müsabaka stratejilerinin belirlenmesinde kullanılır⁽⁴⁾.

Sporunda performans, aerobik ve anaerobik enerji kapasitesine, sürat ve teknik gibi nöromusküler fonksiyonlara, taktik ve psikolojik gibi birçok faktöre bağlıdır⁽²⁾.

Boks yapılış ve tarzı, stili itibarıyla en fazla vücut teması ve vücut mücadelesi gerektiren branşların içinde yer alır. Boks antrenmanları sonucunda sporcunun fiziksel ve fizyolojik özelliklerinde “aerobik güç, kas kuvveti ve dayanıklılığı, esneklik, el-göz koordinasyonu, ayak oyunları, çabukluk ve reflekslerde” çok büyük değişimler meydana getirir⁽¹³⁾.

Boks bir yumruklaşma sporudur, bir sanattır, beceri ve zeka işidir. İki kişinin ellerine eldiven giymek suretiyle karşılıklı olarak etrafı üç sıra ipe çevrilmiş, asgari 4,90 x 4,90 m. azami 6,10 x 6,10 m. şeklinde bir saha (ring) içerisindeki yaptığı mücadeledir. Boks kuvvet, koordinasyon, cesaret, mücadele ve zeka oyunudur. Uzun süre bilinçli ve programlı temel eğitim gören eğitilmiş ve belirli kurallara uyararak boks yapan kişiye “boksör” denir⁽¹⁶⁾.

Boks; insanoğlu varolduğu müddetçe yapılacak bir spor dalıdır; çünkü insanoğlunun doğasında var olan kendini savunma güdüsünden dolayı ellerini ve yumruklarını kullanmayı zaman içinde bilime, sanata ve spora uyarlayabilmiştir. Her spor branşında olduğu gibi boksta da teknik, taktik, zihinsel becerilerin yanında motorik özelliklerin de önemi açıkça vurgulanmaktadır. Müsabakalar anında boksörün hareketleri gözlemlendiğinde manevra yeteneği, vuruş pozisyonlarındaki çabukluğu ve koordinasyonu, göz refleksleri, zihinsel yapısı ile uyum içinde olması gerektiği gözlenmektedir⁽¹⁾.

Bir maç esnasında yaklaşık olarak 600'ün üstünde yumruk atıldığını düşünürsek, vücudun her bir parçasının, kol, el, bacak, gövde ve kafanın uyum içinde çalışması ve bütün bu bölgelerin her an dikkatli bir şekilde harekete hazır olması⁽⁹⁾, boksun zorluğunu ortaya koyar.

1937-1991 yılları arasında 760 amatör ve 2487 profesyonel boksör sinirsel, psikolojik, bilgisayar tomografisi, beyin hasarı testlerine tabi tutulmuşlar ve amatör boksörler beyin ve sinirsel testlerinde % 79 - 96 oranında normal bulunurken profesyonel boksörler % 24-89 değerlerinde normal bulunmuştur⁽¹⁾.

Bu çalışmanın amacı; A Milli Boks takımında yer alan ve ülkemizi uluslararası yarışmalarda temsil eden boksörlerin seçilmiş fiziksel ve fizyolojik değerlerini tespit etmek ve farklı iki gruba karşılaştırmaktır.

MATERYAL VE METOD

Bu çalışmaya 1998-1999 yılında Türkiye Ferdi Boks Şampiyonasında birinci olmuş ve bu yıllarda ülkemizi Uluslararası turnuvalarda, Avrupa ve Dünya şampiyonalarında temsil etmiş, A Milli Boks Takımımız sporcularının seçilmiş bazı fiziksel ve fizyolojik özelliklerinin “yaş, boy, ağırlık, vücut yağ yüzdesi, esneklik, kalp atım sayısı, tansiyon, pençe kuvveti, reaksiyon zamanı, anaerobik güç, aerobik güç” durum tespitlerinin araştırılıp incelenmesi, tercih edilen diğer gruplarla karşılaştırmaların yapılarak olimpiyatlarda ülkemizi temsil edecek boksörlerin fiziksel ve fizyolojik özelliklerinin yeterli olup olmadıkları düşüncesini ortaya çıkarmak amacıyla başlandı.

Çalışmada üç ayrı grup kullanıldı. Sporcuların fiziksel ve fizyolojik test ve ölçümleri SESAM’da (Sporcu Eğitim Sağlık ve Araştırma Merkezi), uzmanlar tarafından gerçekleştirildi. Kullanılan test ve ölçüm araçlarının güvenilirliği, kontrolleri ilgili uzmanlar tarafından kontrol edilmiştir.

Araştırma Grupları :

1.Grup: 1998 yılında Türkiye Şampiyonu olmuş, daha önceki yıllarda da defalarca Türkiye Şampiyonlukları almış, Uluslararası turnuvalarda Avrupa ve gençler Dünya şampiyonalarında birinci, ikinci ve üçüncülükler almış, ortalama 9,9 yıl boks yapmış, ortalama 68 defa milli olmuş, haftalık 15 saat antrenman yapmakta olan 10 boksörden oluşmaktadır.

2.Grup: 1998-1999 yılında Jandarma Gücü boks takımında vatani görevini yapan, daha önceki yıllarda Türkiye şampiyonlukları bulunan, ortalama 7,6 yıldır boks yapan, ortalama 7,1 defa milli olan, haftalık 15 saat antrenman yapan, seçilmiş 10 boksörden oluşmaktadır.

3.Grup: Bilkent Üniversite’sinde öğrenci olan 1998-1999 yılı üniversiteler arası boks şampiyonasına katılan, hiç milli olmamış, ortalama haftalık 8 saat antrenman yapan, ortalama 2,5 yıldır boks yapan, geçmişte düzenli olarak rekreasyon amaçlı spor yapmış olan, 10 boksörden oluşmaktadır.

Veri Toplama (İstatistiksel Yöntemler):

- Temel istatistikler (ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler), her bir grup için ve birleştirilmiş gruplar için hesaplandı.
- Grupların homojen bir yapıya sahip olup olmadığı Levene Varyans homojenlik testiyle test edildi.
- Homojenlik varsayımını sağlayan değişkenlerden gruplar arası farklılıklar ANOVA yapılarak test edildi.
- Homojenlik varsayımını sağlamayan değişkenlerde ise Non-parametrik yöntem olan Kruskal

Wallis testi ile gruplar arası farklılıklar incelendi.

- İkili karşılaştırmalar ve farklılığı yaratan gruplar Scheffe testi ile bulundu.

Bütün istatistiksel analizler, varyans analizi (ANOVA) testi, Windows altında çalışan STATİSTİCA, 5.0 İstatistik paket programı yardımı ile Hacettepe Üniversitesi, Fen Fakültesi İstatistik bölümünde yapıldı.

Testten önce her boksör çeşitli sorular içeren bilgi formlarını doldurdular. Testlerden önceki günlerde boksörlere testlerin yapılacağı haber verilip, yapılacak olan bu testlere herhangi bir zorlama olmadan kendi istekleriyle katılacaklarına dair bir form imzaladılar. Uymaları gereken kurallar test öncesi ve esnasında tekrar hatırlatıldı. Ölçümler kullanılan testler ve aletler/cihazlar aşağıda belirtilmiştir ;

Veri Toplama Araçları :

Boy (cm.) ve Ağırlık (kg.) Ölçümü: Boy Ölçer Baskül ile (0-200 kg), Kalp Atım Sayısı Ölçümü (atım/dk.): Steteskop aleti ile, Kan Basıncı Ölçümü (mmHg.) : Riester Marka mekanik tansiyon aleti ile, Vücut Yağ Ölçümü (%): Holtain Skinfold Kaliper aleti ile (mm cinsinden ölçülerek Lange formülü kullanılarak vücut yağ yüzdesi hesaplanmıştır – (6 bölge ölçümü toplamı*0,097+ 3.64) (12), Esneklik Ölçümü (cm.) : Sit and Reach sehpası ile (0-75 cm), Reaksiyon Zaman Ölçümü (sn.): Newtest 1000 Reaksiyon Ölçeri ile (1/1000 sn hassasiyeti ile), Pençe Kuvveti Ölçümü (kg): El Dinamometresi (Hand Grip 0-100 kg) ile, Anaerobik Güç Ölçümü (kgm/sn): Dikey Sıçrama Testi kullanılarak ($A.Güç = \sqrt{4.9 \times Vücut\ Ağırlığı} - kg \times \sqrt{Dikey\ Sıçrama\ Mesafesi - m}$), Aerobik Güç Ölçümü (ml./kg./dk): 12 dk. (Cooper) Koş-Yürü Testi ile ölçülmüştür.

BULGULAR

Üç takım için tercih edilen fiziksel ve fizyolojik 16 adet test sonuçlarının ortalaması, standart sapması, minimum ve maksimum değerleri her bir takım için $\alpha=0,05$ yanılma düzeyinde karşılaştırıldı.

Araştırmamız bulgularına göre; Her üç grubun yaş, boy, vücut ağırlığı, vücut yağ yüzdesi, esneklik, diastolik ve sistolik kan basıncı, pençe kuvveti ve anaerobik güç değerlerinde istatistiksel açıdan fark bulunamamıştır. ($P>0.05$)

Araştırmamıza katılan her üç grubun; ses ve ışık, reaksiyon zamanı değerleri ile anaerobik ve aerobik güç değerleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur. ($P>0.05$)

Tablo 1: Grupların Fiziksel ve Fizyolojik Parametreleri

Parametreler	GRUP 1			GRUP 2			GRUP 3		
	N	SS	X	N	SS	X	N	SS	X
Yaş (yıl)	10	3,368	22,70	10	1,545	22,80	10	2,024	23,10
Boy (cm)	10	0,079	1,786	10	0,066	1,768	10	0,071	1,777
V.Ağırlığı (kg)	10	2,693	10,296	10	2,346	10,055	10	2,302	11,392
Din. Kalp Atm. (atm/dk)	10	5,715	74,0	10	11,595	69,0	10	6,850	73,4
Sis. Kan. Bas. (mmHg)	10	12,25	121,5	10	11,0	109	10	12,47	120
Dia. Kan. Bas. (mmHg)	10	9,26	75,5	10	14,03	65,5	10	9,18	73
Aerobik Kapasite (ml/kg/dk)	10	4,844	52,916	10	3,088	39,50	10	6,77	43,250
Anaerobik Kapasite (kgm/sn)	10	26,629	125,249	10	35,064	126,092	10	23,424	121,375
Esneklik (cm)	10	3,299	22,0	10	4,944	27,0	10	6,138	22,250
V.Yağ %	10	2,693	10,296	10	2,346	10,055	10	2,302	11,392
Reaksiyon Z. (Görsel) (sn)	10	0,062	0,307	10	0,040	0,373	10	0,031	0,368
Reaksiyon Z. (İşitsel) (sn)	10	0,039	0,282	10	0,021	0,302	10	0,030	0,330
Pençe kuv.sağ. (kg)	10	9,286	45,30	10	9,868	41,60	10	6,573	44,10
Pençe kuv.sol. (kg)	10	8,020	41,90	10	8,890	40,20	10	7,370	42,80

Tablo 2: Grupların Homojenliği İçin Levene Testi Sonuçları

Değişkenler	F	P
Yaş (yıl)	3,360*	0,049*
Boy (cm)	0,093	0,911
Ağırlık (kg)	0,009	0,990
Vücut Yağ Yüzdesi (%)	0,128	0,880
Esneklik (cm)	1,230	0,308
Kalp Atım Sayısı (atm/dk)	2,073	0,145
Sistolik Kan Bas. (mmHg)	0,112	0,894
Diastolik Kan Bas. (mmHg)	0,974	0,390
Pençe Kuvveti-sağ el (kg)	1,440	0,254
Pençe Kuvveti-sol el (kg)	0,143	0,867
Reaksiyon zamanı-ışık (sn)	2,010	1,153
Reaksiyon zamanı-ses (sn)	4,734*	0,017*
Anaerobik güç (kg/m/sn)	0,570	0,571
Aerobik güç (mlkg/dk)	2,219	0,128

P < 0,05* fark anlamlı

Tablo 3: Grupların Anova Testi Sonuçları

Değişkenler	F	P
Boy (cm)	0,152	0,859
Ağırlık (kg)	0,004	0,996
Vücut Yağ Yüzdesi (%)	0,843	0,441
Esneklik (cm)	3, 2 6 1	0,539
Kalp Atım Sayısı (atm/dk)	1,044	0,365
Sistolik Kan Bas. (mmHg)	3,273	0,053
Diastolik Kan Bas. (mmHg)	2,212	0,128
Pençe Kuvveti-sağ el (kg)	0,471	0,629
Pençe Kuvveti-sol el (kg)	0,264	0,769
Reaksiyon Zamanı-ışık (sn)	6,130*	0,006*
Anaerobik Güç (kgm/sn)	0,076	0,926
Aerobik Güç (ml/kg/dk)	18,233*	0,000*

P < 0,05* fark anlamlı

TARTIŞMA VE SONUÇ

Elit seviyedeki sporcuların fiziksel ve fizyolojik özellikleri üzerinde yapılan çalışmalarda büyük bir artış görülmesinin en önemli nedenlerinden biri başarının, performansı belirleyen unsurlarla, fiziksel ve fizyolojik özelliklerin direk ilişkili olmasından kaynaklanmaktadır. Spordaki başarı, zincirin halkaları gibi birbirine bağlı bir çok özelliklerin tamamlanmasıyla mümkün olacaktır.

Boks branşı, teknik, taktik, dayanıklılık, çabukluk ve koordinasyon özelliklerinin bir arada olması gerektiğinden kombine bir yapıya sahiptir. Yumruğu oluşturan temel özelliklerin yanında diğerleri de halkanın birer parçasıdır. Başarı bu özelliklerin tamamlanmasıyla, bilimsel araştırmaların çoğalması, genel antrenman programlarının geliştirilmesi, fiziksel özelliklere uygun ve yetenekli sporcuların seçilmesi, teknik ve taktik çalışmaların değişik metodlarla öğretilmesi ile mümkün olacaktır.

Araştırmamız bulgularına göre; A Milli boks takımının yaş ortalamasının 22,7±3,368 yıl olduğu görülmektedir. 1., 2., ve 3., gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığını $\alpha=0,05$ yanılma düzeyinde söyleyebiliriz.

Montreal Olimpiyatlarına katılan boksörlerin yaş ortalamaları 23,5 yıl olarak bulunmuştur⁹⁾. Porto Rico'lu 26 boksör üzerinde yapılan araştırmada yaş ortalamaları 18,0±1,9 yıl olarak tespit edilmiştir⁽¹¹⁾. Porto Rico'lu boksörler A Milli boks takımdan daha genç yaş ortalamasına sahip olmalarına rağmen, Montreal Olimpiyatlarına katılan boksörlerden daha genç bulunmuşlardır.

Araştırmamıza katılan boksörlerin yaş ortalamaları elit sporcu yaşlarıyla karşılaştırıldığında daha genç yapıya sahip olduğu, boksörlerin başarıyı yakalamada ileriye dönük uygun yaşlarda olduğu görülmektedir.

A Milli boks takımının boy oranlarının ortalaması $1,786 \pm 0,079$ cm olarak bulunmuştur. 2.ve 3. grubun boy ortalamaları ile karşılaştırıldığında $\alpha=0,05$ yanılma düzeyinde farkın anlamlı olmadığı görülmektedir.

Sporcuların yaptıkları branşlara paralel olarak uzun, kısa boylu olmak avantaj olduğu gibi dezavantaj durumu da yaratabilir. Basketbol veya voleybol gibi özellikle uzun boyluların tercih edildiği branşlar dışında ferdi sporlarda uzun boylu olmak bazen avantaj olmayabilir, siklet sporu olan boksun hafif kiloludan ağır kiloluya doğru çıktıkça boy oranının arttığı görülmektedir.

Porto Rico'lu 26 boksörün boy ortalamaları $1,709 \pm 8,6$ m olarak bulunmuştur⁽¹¹⁾. A Milli boks takımı sporcularımızın daha uzun boylu olmaları Porto Rico'lu sporculara oranla avantajlı gibi görülmektedir.

A Milli boks takımının vücut ağırlığı oranlarının ortalaması, $77,300 \pm 18,678$ kg olarak bulunmuştur. Diğer gruplarla karşılaştırıldığında gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığını $\alpha= 0,05$ yanılma düzeyinde söyleyebiliriz.

Porto Rico'lu 26 boksörün vücut ağırlığı ortalamaları $63,7 \pm 11,9$ kg olarak bulunmuştur⁽¹¹⁾.

A Milli boks takımın vücut ağırlığı ortalamalarından Porto Rico'lu boksörlerin daha düşük değere sahip olduğu görülmektedir. Milli Takım sporcularının maçlardan önce fazla miktarda kilo düşmeleri başarıları için olumsuz etki yapmaktadır. A Milli Boks takımı sporcuları sikletlerinde şampiyon olmuş fakat test esnasında maça çıktıkları orjinal sikletlerinde olmadıklarından dolayı kilo ortalamaları fazla çıkmıştır. 2., ve 3. gruplar da aynı şekilde teste tabi tutuldular.

Olimpik düzeydeki iyi antrene olmuş sporcularda kalp atım sayısı antrene edilmemiş kişilerden daha düşüktür. Araştırmalar, düzenli antrenmanlarla kalp atım sayısında, 6 - 8 atım/dk oranında bir düşüş olacağını göstermektedir. Bazı sporcularda kalp atım sayısı sedanter insanlara göre 10 -30 atım/dk daha düşük değere sahip olduğu literatürde belirtilmektedir. Bu durumu; kalbin bir dakikada oksijen taşıma sisteminde kan pompalama görevini daha iyi bir şekilde yaptığı belirtilmektedir⁽⁹⁾.

Zorba ve arkadaşları, 1999 yılında Türk – Rus Milli Boks takımlarının bazı fizyolojik kapasite ve antropometrik yapılarının karşılaştırılmasıyla ilgili yapmış oldukları araştırmada; istirahat kalp atım sayısını Rus Milli takımında 61.50 (14.36 atım/dk), Türk Milli takımında 61.60 (7.12 atım/dk) olarak bulmuşlardır⁽¹⁸⁾.

Bu araştırmadaki, A Milli Boks takımının istirahat kalp atım sayısı ortalamaları, standart sapması, $74,000 \pm 5,715$ atım/dk. olarak bulunmuştur. 2.ve 3. gruplar arasındaki farkın

anlamli olamadığını $\alpha=0,05$ yanilma düzeyinde söylememize rağmen, Jandarma Gücü'nün ortalamaları, standart sapması, $69,00\pm 11,595$ atım/dk. daha düşüktür. Bilkent Üniversitesi takımının ortalaması, standart sapması, ise $73,400\pm 6,850$ atım/dk. A milli boks takım ile aynı seviyededir.

Araştırmacılar elit seviyedeki bazı sporcuların kalp atım sayısını 38 atım/dk olarak ölçmüşlerdir⁽¹⁷⁾.

Egzersiz kan basıncını düşürdüğü, hareketli insanların kan basınçlarının oturarak çalışanlara göre daha düşük olduğu literatürde belirtilmiştir. İnsanlarda kan basıncı, yaşa, cinsiyete, duygusal duruma, beslenmeye, genetik yapıya ve çevre şartlarına göre farklılık gösterir⁽³⁾.

Zorba ve arkadaşları 1999 yılında Türk – Rus Milli Boks takımlarının bazı fizyolojik kapasite ve antropometrik yapılarının karşılaştırılmasıyla ilgili yapmış oldukları araştırmada; Rus Milli takımının diastolik kan basıncını 72.00 ± 4.39 mmHg, Sistolik kan basıncını 102.75 ± 3.86 mmHg, Türk Milli Boks takımında ise, diastolik kan basıncını 64.40 ± 3.78 mmHg, sistolik kan basıncını 108.60 ± 89 mmHg olarak bulmuştur⁽¹⁸⁾.

Bu araştırmadaki kan basıncı değerleri ise, A Milli Boks takımında sistolik kan basıncı değerleri ortalaması, standart sapması, $121,5\pm 12,25$ mmHg. olarak bulunmuştur. 2.ve 3. grupların sistolik kan basıncı ortalamaları arasında $\alpha=0,05$ yanilma düzeyinde fark yoktur.

A Milli Boks takımının diastolik kan basıncı değerleri ortalaması, standart sapması, $75,50\pm 9,26$ mmHg olarak bulunmuştur. Grupların ortalamaları arasında $\alpha=0,05$ yanilma düzeyinde anlamlı bir fark olmamasına rağmen milli takımın ortalamaları 2. ve 3. gruptan $65,50\pm 14,03$ ve $73,00\pm 9,18$ mmHg. daha yüksek bulunmuştur.

Roberts'e (1978) göre kişinin genel sağlık ve beslenme durumunun belirlenmesinde en önemli ve basit yöntem boy ve ağırlık ölçümlerinin belirlenmesidir. Kanungssukkasen (1983), boy ve ağırlığın belirleyicileri beslenme, çevresel ve genetik faktörler olarak belirtmiştir⁽⁷⁾.

Uzun boylu ve vücut yağ yüzdesi düşük olan boksör patlayıcı kuvvet, çabukluk, vücut koordinasyonu ve mücadele için avantajlı durumdadır. Vücut yağ oranının fazla olması boksörün performansını negatif yönde etkileyeceği gibi kalbin çalışma oranını da olumsuz etkileyecektir.

Vücut yağ yüzdesi ortalaması değerlendirmesinde A Milli takımı sporcularımızın değerleri normal seviyededir. Vücut yağı oranları düşük olan diğer branşların, antrenman metodları ve antrenman sürelerinin uzunluğu sporcuların vücut yağ ortalamalarını düşük olmasını sağlamaktadır.

Porto Rico'lu 26 boksörün vücut yağ yüzde oranları ortalaması % $11,6\pm 4,1$ olarak bulunmuştur⁽¹¹⁾.

A Milli boks takımı sporcularının vücut yağ yüzde oranları daha düşük olarak tespit edilmiş olup, vücut yağ yüzdesi ortalaması % $10,296\pm 2,693$ olarak bulunmuştur. Diğer gruplarla karşılaştırıldığında $\alpha=0,05$ yanilma düzeyinde anlamlı bir farkın olmadığını söyleyebiliriz.

Eklemlerdeki hareket serbestliği olarak bilinen esneklik, boks branşı için her an yumruk yeme riski olan, yenilen yumruğun tahribatını en aza indirebilmek için mücadele veren, her an yer değiştirme gerektiren, iki dakikada sadece rakibe konsantre olmayı gerektiren ani duruşlar, yumruktan kaçmalar için esneklik çok önemli bir faktördür. A Milli Boks takımı sporcularının esneklik değerlerinin yükselmesi performanslarını olumlu yönde etkileyeceğinden antrenmanlarda esnetme çalışmalarına özellikle ağırlık vermeleri gerektiği söylenebilir.

Zorba ve arkadaşları 1999 yılında Türk – Rus Milli Boks takımlarının bazı fizyolojik kapasite ve antropometrik yapılarının karşılaştırılmasıyla ilgili yapmış oldukları araştırmada; Rus Milli takımı esneklik değerleri 11.80 ± 3.03 cm, Türk Milli Boks takımı değerleri ise 6.66 ± 2.65 cm olarak bulmuşlardır⁽¹⁹⁾.

Bu çalışmada ise, A Milli Boks takımının esneklik ortalaması $22,000 \pm 3,299$ cm. olarak bulunmuştur. Diğer gruplarla karşılaştırıldığında esneklik ortalamaları arasında $\alpha=0,05$ yanılma düzeyinde farklılık olmadığını söyleyebiliriz..

Milli takım ve Bilkent Üniversitesi boks takımının esneklik değerleri arasında fark yoktur, Jandarma Gücü boks takımı ise milli takımdan daha esnek bir yapıya sahiptir, nedeni ise bu sporcuların günlük antrenmanlarında, özellikle esnetme hareketlerine zaman ayırdıkları ve sistemli olarak gerdirme egzersizleri yaptıklarını söylemeleri aradaki farkı doğrulamaktadır.

Porto Rico'lu 26 boksörün esneklik değerleri ortalaması, $27,1 \pm 8,0$ cm. olarak tespit edilmiştir (11).

A Milli Boks takımının ışığa karşı reaksiyon zamanı ortalamaları $0,307 \pm 0,062$ sn. olarak bulunmuştur. 2.ve 3. grup ortalamaları arasında $\alpha=0,05$ yanılma düzeyinde fark bulunmuştur. Gruplar arasındaki farkı bulmak için yapılan Scheffe testi sonucuna göre 1. ve 2. Grup ortalamaları $0,307 \pm 0,062$ ve $0,373 \pm 0,04$ sn.ile 1. ve 3. grup ortalamaları $0,307 \pm 0,062$ ve $0,368 \pm 0,031$ sn. arasındaki fark anlamlıdır.

A Milli Boks takımının ışığa karşı reaksiyon zamanı ortalaması diğer grupların ortalamalarından daha iyidir.

A Milli Boks takımının sese karşı reaksiyon zaman ortalamaları $0,282 \pm 0,039$ sn. olarak bulunmuştur. Grupların varyansları eşit olmadığından Kruskall Wallis testi sonucuna göre $\alpha=0,05$ yanılma düzeyinde fark olduğu 1. ve 2. grup ortalamaları $0,282 \pm 0,039$ ve $0,302 \pm 0,021$ sn. ile 1. ve 3. grup ortalamaları $0,282 \pm 0,039$ ve $0,330 \pm 0,030$ sn. arasında olduğu görülmektedir, gruplararası değerlendirmede en iyi sonuncun A Milli Boks takımında olduğunu söyleyebiliriz.

A Milli Boks takımının sese karşı reaksiyon zaman ortalamalarında dezavantaj yaratacak büyük bir fark görülmemektedir.

Pençe kuvvetinin vücudun genel kuvvet yapısı ile direk ilişkisi olduğu araştırmacılar tarafından belirtilmekte ve bir anlamda fiziki kuvvet hakkında genel bilgi verdiği düşünülmektedir. Spor aracının el-pençe kuvveti ile direk ilişkide olduğu branşlarda pençe kuvveti yüksek çıkmaktadır.

A Milli Boks takımın sağ el pençe kuvveti ortalaması $45,300 \pm 286$ kg. olarak bulunmuştur. 2.ve 3.. gruplar arasında $\alpha=0,05$ yanılma düzeyinde anlamlı bir fark olmasa da A Milli takımın değerlerinin 2. ve 3. grubun ortalamalarından $41,600 \pm 9,868$ ve $44,100 \pm 6,573$ kg. daha iyi olduğu görülmektedir.

A Milli Boks takımın sol el pençe kuvveti ortalaması, $41,900 \pm 8,020$ kg. olarak bulunmuştur ve diğer gruplarla karşılaştırıldığında $\alpha=0,05$ yanılma düzeyinde anlamlı bir farkın olmadığı gözlenirse de Jandarma Gücü'nden $40,200 \pm 8,890$ kg.daha iyi olduğu, Bilkent grubundan $42,800 \pm 7,370$ kg. daha zayıf olduğu görülmektedir.

Tamer (1990), yaptığı araştırmada BES öğrencilerinin (87), sese karşı reaksiyon zaman ortalamalarını 0,198 sn, OHIO State Univ. (87), öğrencilerinin ise 0,200 sn olarak bulmuştur⁽¹⁵⁾.

Boks branşı anaerobik güç ile direk ilişkili olduğundan, başarı ve performans için antrenmanlarda özellikle patlayıcı kuvvet çalışmaları ihmal edilmemelidir. A Milli boks takımı, bacak kuvveti öneminin ağırlıkta olan branşlar ile karşılaştırdığımızda yakınlık göstermektedir.

A Milli Boks takımın Anaerobik güç değerleri ortalaması $125,249 \pm 26,629$ kgm/sn.olarak bulunmuştur. Diğer gruplarla karşılaştırıldığında 2.ve 3. gruplar arasında $\alpha=0,05$ yanılma düzeyinde anlamlı bir fark olmamasına rağmen Jandarma Gücü $126,092 \pm 35,064$ kgm/sn. ile A Milli boks takımın değerleri birbirine çok yakındır. Bilkent Üniversitesinin $121,375 \pm 23,424$ kgm/sn., değerleri A Milli boks takımdan daha düşüktür.

Boksörlerin antrenmanlarında aerobik kaynaklı enerji kullanımının ön planda olduğu egzersizlere ağırlık verilmesi literatürde belirtilmiştir. Siklet sporlarında başarı ile $\max VO_2$ arasında yüksek korelasyon bulunmuştur^(14,18).

Reilly, (1990) elit boksörlerin aerobik güç ortalamalarını 65 ml./kg/dk. olarak bulmuş ayrıca Jouselin, (1984) elit Fransız boksörlerin aerobik güçlerini $64,7 \pm 6,3$ ml/kg/dk. olarak tespit etmişlerdir⁽¹⁵⁾.

A Milli Boks takımın aerobik güç ortalaması $52,916 \pm 4,844$ ml/kg/dk. olarak bulundu. Diğer gruplar ile karşılaştırıldığında Bilkent Üniversitesi $43,250 \pm 6,770$ ml/kg/dk. ile en yakın değere sahiptir. Testler sırasında Bilkent grubunun Üniversitelerarası Türkiye Şampiyonası için hazır durumda olmasından kaynaklanmaktadır. Jandarma Gücü'nün ise $39,500 \pm 3,088$ ml/kg/dk. olarak bulundu.

Porto Rico'lu 26 boksörün aerobik güç ortalaması $62,7 \pm 4,7$ ml/kg/dk. olarak tespit edilmiştir⁽¹¹⁾.

Araştırmamız bulgularına göre; Her üç grubun yaş, boy, vücut ağırlığı, vücut yağ yüzdesi, esneklik, diastolik ve sistolik kan basıncı, pençe kuvveti ve anaerobik güç değerlerinde istatistiksel açıdan fark bulunamamıştır. ($P>0.05$)

Araştırmamıza katılan her üç grubun; ses ve ışık, reaksiyon zaman değerleri ile anaerobik ve aerobik güç değerleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur. ($P>0.05$)

Sonuç : Araştırmaya katılan tüm gruplar arasında yapılan karşılaştırmada A Milli Boks Takımı ile diğer seçilmiş iki farklı grup arasında fiziksel ve fizyolojik özellikler açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. ($P>0.05$)

KAYNAKLAR

1. AIBA.: (1986), " Fifty Years of International Amateur Boxing Association", Published by AIBA.
2. ASTRAND, P.O. and ROAHL, K.(a) : (1986), "Textbook of Work Physiology", Physiology Basis of Exercise. "3rd. Ed"., N.Y.: Mc Graw-Hill Book Company, p.:193.
3. BUCHER, C.A.: (1983), "Foundations of Physical Education and Sports". The C.V. Mosby Company. St. Louis.p.p.:15-21.
4. BURKE, E.J.: (1978), " Physiology and Components of Physical Fitness in the Analysis of Human Performans". In E.j. Burke (ed.), Toward an Understanding Human Performans Ithace Movement Pub. , p.p.:213-218.
5. CAVA LA, C., (1983) : " Prevention in Boxing" The Journal of Sports Medicine and Physical Fittnes. Vol.: 23. N.:4.
6. DAVID, J.: (1994), "The Lonsdale Boxing Manual". S.:47.
7. GÜMÜŞDAĞ, H., (1994): "Measurement & Evaluation of Physical Compoents of Professional Soccer Players of MKE Ankaragücü, Petrolöfis & Şekerspor Soccer Team", Master Tezi METU Ankara.
8. GÜRSES, C., OLGUN, P.,(1978): "Sportif Yetenek Araştırma Metodu", Türkiye Uygulaması, Türk Spor Vakfı.
9. LOWE, H., R., (1950): "Boxing", The Noval Aviation Physical Traning Mannuel. By the US Noval Institute.
10. MITCHELL, H. WILLIAMS L. H. and RETER B. R.: (1994), "Clasification of Sports". Medicine and Science in Sports and Exercise. American College of Sports Medicine and the American College of Cardiology.
11. MIGUEL, A., R, ANITA R. M-B, WALTER, R. F., (1998): "Health Related Physical Fitness Characteristics of Elit Puerto Rican Athlets", Department of Physical Medicine, Rehabilitation & Sports Medicine, Universty of Puerto Rico School of Medicine, San Juan, Puarto Rico.
12. ÖZER, K(1993):"Antropometri, Sporda Morfolojik Planlama", İstanbul, S.:124-126.
13. QUINN, A., (1994): "Knockout Training Tips", United States Professional Tennis Registry.
14. SANLI, S.K.,et al.1996), "Elit Boksörlerin Kamp Öncesi Fiziksel Kapasitelerinin Ölçümü ve Değerlendirilmesi", SHD, Cilt 31, Sayfa 129-139.
15. TAMER, K.: (1995), " Sporda Fiziksel- Fizyolojik Performansın Ölçülmesi ve Değerlendirmesi". Türkerler Kitapevi . Ankara, s.: 44-45.
16. VARLIK, S., (1982): "Boks Temel Eğitimi", Ankara.
17. YAMANER, F.: (1990), " Galatasaray Profesyonel Futbol Takımının Fizyolojik Özelliklerinin Analizi ve Yabancı Ülke Futbolcuları ile Mukayesesi". Doktora Tezi, İstanbul.
18. ZORBA, E., Akif, Z., Erdemir İ.: (1999), "Türk-Rus Boks Milli Takımlarının Bazı Fizyolojik Kapasite ve Antropometrik Kapasitelerinin Karşılaştırılması", Gazi BESBD Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, Sayfa 17-28

PROFESYONEL ve AMATÖR FUTBOLCULARIN BAŞARI MOTİVASYONU FARKLILIKLARI ve SPORTİF TECRÜBE İLE İLİŞKİSİ

Alper ASLAN *

Emin KURU **

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, profesyonel ve amatör futbolcuların başarı motivasyonu farklılıklarını ve sportif tecrübenin başarı motivasyonu üzerindeki etkilerini incelemektir. Bu amaçla, 1.ligden 19, 2.ligden 22, 3.ligden 21 ve amatör ligden 22 futbolcu olmak üzere, 18-25 yaş arası toplam 84 kişilik araştırma grubu oluşturuldu. Araştırma grubundaki futbolcuların sportif tecrübelerinin belirlenmesinde 9 soruluk araştırmacı tarafından hazırlanan anket, başarı motivasyonunun belirlenmesinde ise 3 alt ölçek maddesinden oluşan (Güç Gösterme Güdüsü, Başarıya Yaklaşma Güdüsü, Başarısızlıktan Kaçınma Güdüsü) 40 soruluk likert tipi envanter kullanıldı. Başarı motivasyonu farklılıklarının belirlenmesinde 3 x 4 varyans analizi, sportif tecrübe farklılıklarının belirlenmesinde 1 x 4 varyans analizi ve sportif tecrübenin başarı motivasyonu ile ilişkisinin saptanmasında pearson korelasyon tekniği kullanıldı. Araştırma sonuçlarının gösterdiğine göre tüm profesyonel futbolcuların Güç Gösterme ve Başarıya Yaklaşma Güdüleri amatör futbolculardan yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). 2. ve 3.lig futbolcularının bu güdüleri arasında farklılık bulunamazken ($p>0.05$), 1.lig futbolcularının değerleri 2. ve 3.lig futbolcularından anlamlı derecede yüksektir ($p<0.05$). Ayrıca 1.lig futbolcularının başarısızlıktan kaçınma güdüleri diğer tüm gruplardan yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). 2. ve 3.lig futbolcuları arasında fark bulunamazken ($p>0.05$), bu futbolcuların Başarısızlıktan Kaçınma Güdülerinin amatör futbolculardan yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Sportif tecrübeyle, 1.lig futbolcularının Başarısızlıktan Kaçınma Güdüleri arasında zayıf pozitif, 2.lig futbolcularının ise Sportif tecrübeleri ile Güç Gösterme Güdüleri arasında zayıf negatif ilişki tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Anahtar Kelimeler: Başarı Motivasyonu, Sportif Tecrübe

* Hacettepe Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, ANKARA

** Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA

ACHIEVEMENT MOTIVATION DIFFERENCES OF PROFESSIONAL AND AMATEUR SOCCER PLAYERS AND RELATIONSHIP WITH SPORT EXPERIENCE

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine 1., 2., 3. league and an amateur league soccer teams achievement motivation differences and also to determine effects of sport experience on achievement motivation. For this purpose, from 1. league (n=19), from 2. league (n=22), from 3. league (n=21) and from an amateur league (n=22) male soccer players were selected as a subject. To get sport experience of the subject, 9-question scala, which was prepared by investigator has been applied. The achievement motivation levels of the subjects have been determined by using likert type, 40 question scala, which was composed of three subscales (motive to display power, motive to approach succeed, motive to avoid failure). The significant differences among groups' achievement motivation and sport experiences have been tested by Anova. Relationship between sport experience and achievement motivation have been tested by pearson correlation. As a result, according to motive to display power and motive to approach succeed, all professional players got higher scores than amateur players ($p<0.05$) and there weren't any significant differences between 2., and 3. league players ($p>0.05$). According to motive to avoid failure, 1. league players got significantly higher scores than all other players ($p<0.05$), and there weren't any differences between 2. and 3. leagues teams ($p>0.05$). Besides these, there was a poor positive relationship between sport experience and motive to avoid failure of 1. league players and poor negative relationship between sport experience and motive to display power of 2. league players ($p<0.05$).

Key Words: Achievement Motivation, Sport Experience

GİRİŞ

Son yıllarda spor ve spor bilimi etkileşimi ile sportif performansın yükseltilmesinde kondisyonel özelliklerin yanısıra psikolojik özelliklerinde geliştirilmesinin önemi anlaşılmıştır. Performansın yükseltilmesinde önemli etkileri olan psikolojik faktörlerin başında sporcunun motivasyonu gelir. Motivasyonun derecesi ve başarı arasındaki ilişkinin özellikle sporda çok önemli olduğu gayet açıktır. Motive edici etkisi düşük olan bir durumun, düşük bir başarıyla sonuçlanması muhakkaktır. Her insan kendisini tatmin eden ve huzur verici durumları arama, rahatsız eden durumlardan ise kaçınma eğilimi gösterir. Arama ve kaçınma eğilimleri motiflerin yapısında mevcuttur. Hangi eğilim daha ağır basarsa ona yönelik motifler gözüktür. Buna göre başarı motifi başarıya yaklaşma veya başarısızlıktan kaçınma, arkadaşlık motifi ise itibar arama ve reddedilmekten kaçınma şeklinde ortaya çıkar⁽¹²⁾. Başarı motivasyonunun günümüzdeki sosyo-zihinsel teorisi (Ames, 1984, Ames & Ancpen 1988, Dweek, 1986, Elliot & Dweek 1988, Nicholls, 1984a; 1984b; 1989) başarıyı açıklayan iki ana perspektifin olduğunu göstermektedir. Bunlar göreve bağlılık ve iradeye bağlılıktır. Göreve bağlılık söz konusu olunca dikkat aktivitenin öğrenilmesini ve geliştirilmesini kapsarken, iradeye bağlılık söz konusu olduğunda ise ilk amaç diğerlerinin arasında en iyi olmaktır⁽⁸⁾.

Başarı motivasyonu ile ilgili en önemli yaklaşımlardan birisi olan Mc Clelland ve Atkinson'un başarı motivasyonu modeli başarı gereksinimini açıklamaya çalışan, kompleks

davranışsal ve matematiksel bir yaklaşımdır⁽¹⁵⁾. Bu modele göre başarı gereksinmesini etkileyen bireysel faktörler başarıya motifi (Ms) ve başarısızlıktan kaçınma motifi (Maf)'dır ve Başarı motivasyonu $n(Ach)=Ms-Maf$ olarak formüle edilir^(5,10,15). Formül sonucunda yüksek değer alanların diğerlerine oranla başarıya motifleri daha yüksektir ve başarı kazanılabilecek ortamlara girme eğilimindedirler. Sporunun yarışma ortamına girmekten kaçınması ise başarısızlıktan kaçınma motifinin belirleyicisidir ve kişinin stres düzeyi ile ilişkilidir. Atkinson ve Mc Clelland güdülenme ölçütü olarak bireysel özellikleri temele almanın eksik bir yaklaşım olacağını düşünerek başarı motivasyonuna durumsal yaklaşım modelini geliştirmişlerdir. Bu modele göre başarı motivasyonu bireyin başarı olasılığı (Ps) ve başarı teşvik değeri (Is) gibi durumsal faktörlerden etkilenir ve $Is = 1-Ps$ dir. Formülden de anlaşılacağı üzere başarı teşvik değeri yükseldikçe başarı olasılığı düşer ve sporcular en yüksek motivasyon seviyesine $Is=0.50$ ve $Ps=0.50$ olduğunda ulaşırlar. Bireysel ve durumsal faktörler birlikte ele alındığında ise $n(Ach)=(Ms-Maf) \cdot (Ps \cdot Is)$ şeklinde formüle edilmektedir. Atkinson (1964), başarı motifi düşük, başarısızlıktan kaçınma güdüsü yüksek olan bir sporcunun belirli dışsal ödüller verilerek yarışma ortamına çekilebileceğinden hareketle başarı motivasyonu modeline dış motivasyonu (Mext) eklemiş ve $n(Ach)=(Ms-Maf) \cdot (Ps \cdot Is) + Mext$ şekline dönüşmüştür^(5,10).

Kendine güven ve kendine yarar sporcuların yüksek veya düşük başarı motivasyonuna sahip olmasında ana faktörlerdir. Banduras'ın kendine yarar teorisi başarının başarıyı getireceğini ve kazanılan başarıların daha ileride olabilecek başarıya zemin hazırladığını belirtmektedir. Bir çok araştırma sonucunun gösterdiğine göre tecrübeli sporcular düşük stres düzeyine, depresyona ve gerilime sahiptir. Ayrıca tecrübeli sporcuların kendilerine güvenleri ve başarı motifleri tecrübesiz sporculardan yüksektir⁽⁴⁾.

Sportif tecrübe bireyin stresse karşı toleransını belirleyen önemli bir unsurdur. Tecrübesiz bir sporcunun performansını olumsuz yönde etkileyen bir durum tecrübeli bir sporcunun performansını artırmada kullandığı bir araç olarak karşımıza çıkabilmektedir⁽⁷⁾.

Bu çalışmanın amacı profesyonel 1., 2., 3. lig ve amatör futbolcuların başarı motivasyonu farklılıklarını ve sportif tecrübenin başarı motivasyonu ile ilişkili olup olmadığını belirlemektir.

YÖNTEM

Araştırma Grubu: Bu çalışmada 1. ligden 19, 2. ligden 22, 3. ligden 21 ve amatör ligden 22 futbolcu olmak üzere, 18-25 yaş arası toplam 84 kişilik araştırma grubu oluşturulmuştur.

Veri Toplama Aracı: Araştırma grubundaki sporcuların sportif tecrübelerini belirlemek amacıyla 9 soruluk sportif tecrübe anketi geliştirildi. Değerlendirmede ankette bulunan sorulara soldan sağa 1-2-3-4 şeklinde puanlar verildi. Anket, araştırma grubundaki sporcuların kaç yıldır futbol oynadıkları, futbola başlama yaşları, antrenman yapma sıklıkları, antrenmanların süresi ve görev aldıkları müsabaka sayısını içeren sorulardan oluşmaktadır. Araştırma grubundaki

sporcuların başarı motivasyonlarını belirlemek için kullanılan envanterin (Weiss, 1982) Türkiye için geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Tiryaki (1997) tarafından yapılmış ve “ Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeği” adı altında 1. Uluslararası Spor Psikolojisi sempozyumunda yayınlanmıştır. Bu envanter üç alt ölçek maddesinden oluşmaktadır (Güç Gösterme Güdüsü, Başarıya Yaklaşma Güdüsü, Başarısızlıktan Kaçınma Güdüsü). Değerlendirmede envanterde bulunan sorulara “hiçbir zaman” cevabını verenler 1 puan, “çok az” cevabını verenler 2 puan, “bazen” cevabını verenler 3 puan, “sık sık” cevabını verenler 4 puan, “her zaman” cevabını verenler ise 5 puan elde ettiler. Altölçek maddelerine ilişkin puanlar her bir altölçek maddesi ile ilgili sorulardan elde edilen puanların toplanması ile belirlendi. Futbolcuların eşit ruh durumlarının yakalanabilmesi amacıyla anket ve envanter tüm takımlara müsabaka döneminde ve antrenman öncesinde uygulandı.

Verilerin Analizi: Takımların Güç Gösterme Güdüsü, Başarıya Yaklaşma Güdüsü ve Başarısızlıktan Kaçınma Güdüsü puanları arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığı (3x4) varyans analizi ile sportif tecrübeleri arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığı (1x4) varyans analizi ile farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığı ise Tukey-B testi ile belirlendi. Sportif tecrübenin başarı motivasyonu ile ilişkili olup olmadığı başarı motivasyonunu oluşturan alt ölçek maddeleri ile sportif tecrübe puanları arasında uygulanan pearson korelasyon tekniği ile belirlendi. İstatistiksel işlemlerin yapılmasında S.P.S.S.6.0 paket program kullanıldı ve yanılma düzeyi 0.05 olarak seçildi.

BULGULAR

Verilerin istatistiksel analizi sonucu elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırma Grubunun Güç Gösterme Güdüsü (G.G.G), Başarıya Yaklaşma Güdüsü (B.Y.G), Başarısızlıktan Kaçınma Güdüsü (B.K.G) Farklılıklarını Gösteren Varyans Analizi

Lig Türü	G.G.G			B.Y.G			B.K.G		
	X	SD	F	X	SD	F	X	SD	F
1.Lig	45.68	4.58	18.54*	61.10	5.32	14.28*	41.16	4.32	11.21*
2.Lig	41.23	5.58		54.41	8.57		37.95	5.10	
3.Lig	39.29	6.07		52.29	9.48		35.52	7.44	
Amatör	33.54	4.81		45.45	6.62		31.59	4.40	

*(p<0.05)

Tablo 1.'de görüldüğü gibi araştırma grubunun G.G.G, B.Y.G, B.K.G puanları ortalaması arasında yapılan varyans analizi gruplar arasında anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığı ise uygulanan Tukey-B testi ile belirlenmiş ve Tablo 2' sunulmuştur.

Tablo 2: G.G.G; B.Y.G; B.K.G İçin Yapılan Tukey-B Testi

Lig Türü	G.G.G				B.Y.G				B.K.G			
	1.lig	2.lig	3.lig	Amatör	1.lig	2.lig	3.lig	Amatör	1.lig	2.lig	3.lig	Amatör
1. lig		*	*	*		*	*	*			*	*
2. lig				*				*				*
3. lig				*				*				*
Amatör												

Tablo 2'de görüldüğü gibi Tukey-B testi sonuçları G.G.G ve B.Y.G puanları bakımından 1.lig-2.lig, 1.lig-3.lig, 1.lig-amatör lig, 2.lig-amatör lig ve 3.lig-amatör lig takımları arasında anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir ($p<0.05$). B.K.G puanları arasındaki farklılıkların ise 1.lig-3.lig, 1.lig-amatör lig, 2.lig-amatör lig, 3.lig-amatör lig takımları arasında olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Tablo 3: Araştırma Gruplarının Sportif Tecrübe Farklılıklarını Gösteren Varyans Analizi

Lig Türü	X	SD	F
1.lig	10.00	1.89	28.44*
2.lig	8.45	1.74	
3.lig	9.09	1.51	
Amatör	5.64	1.33	

*($p<0.05$)

Sportif tecrübe puanları arasındaki farklılıkları tespit etmek için yapılan 1 x 4 varyans analizi gruplar arasında anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğu ise Tukey-B testi ile belirlendi.

Tablo 4: Sportif Tecrübe Farklılıklarını Gösteren Tukey-B Testi Sonuçları

Lig Türü	1. lig	2. lig	3. lig	Amatör
1. lig		*		*
2. lig				*
3. lig				*
Amatör				

Tablo 4'de görüldüğü gibi Tukey-B testi sonuçları sportif tecrübe farklılıklarının 1.lig-2.lig, 1.lig-amatör lig, 2.lig-amatör lig, 3.lig-amatör lig takımları arasında olduğunu göstermektedir ($p<0.05$).

Tablo 5: Araştırma Grubunun G.G.G; B.Y.G ve B.K.G' lerinin Sportif Tecrübeleriyle İlişkisi

Başarı Motivasyonu	Sportif Tecrübe 1. lig	Sportif Tecrübe 2. lig	Sportif Tecrübe 3. lig	Sportif Tecrübe Amatör
G.G.G	.30	-.47*	-.34	.14
B.Y.G	.40	-.29	.21	.32
B.K.G	.49*	-.38	.12	.26

*(p<0.05)

Tablo 5'de görüldüğü gibi 1.lig futbolcularının G.G.G ve B.Y.G' leri ile sportif tecrübeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır (p>0.05). B.K.G' sü ile sportif tecrübe arasında ise düşük anlamlılık düzeyinde bir ilişki saptanmıştır (p<0.05). 2.lig futbolcularının ise B.Y.G ve B.K.G'leri ile sportif tecrübeleri arasında negatif ancak anlamlılık düzeyinde olmayan bir ilişki varken (p>0.05), 3.lig futbolcularının G.G.G'leri ile sportif tecrübeleri arasında negatif ancak anlamlı olmayan bir ilişki saptanmıştır (p>0.05). B.Y.G ve B.K.G'leri ile sportif tecrübeleri arasında ise pozitif fakat anlamlılık düzeyinde olmayan bir ilişki tespit edilmiştir (p>0.05). Amatör futbolcuların ise G.G.G, B.Y.G ve B.K.G'leri ile sportif tecrübeleri arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır (p>0.05).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmanın ilk problemi profesyonel 1.,2.,3.lig ve amatör futbolcuların başarı motivasyonları açısından incelenmesiydi ve bu amaç doğrultusunda başarı motivasyonunu oluşturan üç altölçek maddesi ayrı ayrı incelendi. Araştırma bulguları futbolcuların oynadığı lig seviyesindeki artışa paralel olarak başarı motiflerinde de artış olduğunu göstermektedir. Bu sonuç literatürdeki birçok araştırma sonucu ile benzerlik göstermektedir. Dunleavy ve Decs (1990), elit sporcuların başarı motiflerinin daha düşük seviyedeki sporculardan yüksek olduğunu ve başarı motifi düşük olan sporculara oranla daha fazla yarışmaya girme eğiliminde oldukları sonucuna varmışlardır⁽⁴⁹⁾. Coşkuntürk (1988) ise, branşında milli olmuş sporcuların motivasyon düzeylerinin milli olmamış sporculardan yüksek olduğunu bildirmiştir⁽⁶⁾. Frederic ve ark. (1996), Vance ve Edward (1989), Bruce (1986), Highlen ve Beneath (1994) yaptıkları çalışmalarda elit sporcuların başarı motivasyonlarını yüksek bulmuşlardır^(4,9). Bu çalışmada lig seviyesindeki artışa paralel olarak başarı motifinin de artış göstermesi birçok faktöre bağlı olarak ortaya çıkmış olabilir. Thomas (1996)'a göre kendine güven başarı motivasyonunda anahtar kelimedir ve elit sporcuların kendilerine güvenleri daha fazladır⁽¹⁷⁾. Fodera (1982) ise egzersiz yapma sıklığı ile başarı motifi arasındaki ilişkiyi incelemiş ve daha fazla egzersiz yapanların yüksek başarı motifine sahip oldukları sonucuna varmıştır⁽¹⁶⁾. Spora katılım nedenleri ve uygun hedefler belirlemenin elit sporcuların başarı motiflerinin yüksek çıkmasında etkili olabilir. Yapılan birçok çalışma elit sporcuların daha uygun hedefler belirlediklerini göstermektedir⁽¹³⁾. Bunun yanında başarı motifi düşük sporcuların çoğunlukla rekreasyon türü aktivitelere katılmaya eğilimli oldukları bazı

araştırmacılar tarafından belirtilmektedir⁽³⁾. Bunun yanında, bu araştırmada lig seviyesindeki artışa paralel olarak başarı motifinin de artması sporculara verilen dışsal ödül farklılıklarından kaynaklanabilir.

Araştırma sonuçlarının gösterdiğine göre profesyonel futbolcuların başarısızlıktan kaçınma güduları amatör futbolculardan yüksek bulunmuştur. Literatürde bulunan birçok çalışmada ise elit sporcuların kendilerine olan yüksek güven duygusunun iç motivasyonlarını artırdığı ve bu sporcuların bu duygular ile yarışma ortamına girme eğiliminde olduklarını, başarısızlıktan kaçınma duygularının ise daha az başarılı sporculardan düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu çelişki ülkemizde özellikle 1.lig futbolcuları olmak üzere profesyonel futbolcular üzerindeki baskıların fazla olmasına bağlanabilir. Bütün sporcular kazanmaları için büyük bir baskı altındadırlar. Kendilerini ispatlamak ve diğer insanların beklentilerine cevap verebilmek için mücadeleleri kazanmak durumundadırlar ve bu duygu onları başaramama korkusunun yarattığı stres durumuna sokar. Bu baskı elit sporcular üzerinde daha fazla oluşur. Çünkü onlardan beklentiler daha fazladır ve onlar daha önce bu beklentilere cevap vermişlerdir. Bundan dolayı sporcu başarı kazandıkça ondan beklentiler artacak ve dolayısıyla sporcu üzerinde daha fazla baskı oluşacaktır. 1.lig futbolcularında sportif tecrübe arttıkça başarısızlıktan kaçınma güdüsünün artması da aynı faktörlere bağlı olarak ortaya çıkmış olabilir. Cox (1990)'a göre sporcunun yarışma ortamına girmekten kaçınması başarısızlıktan kaçınma motifinin belirleyicisidir ve kişinin stres düzeyi ile ilişkilidir⁽⁴⁾. Diğer taraftan elit sporcuların üzerlerinde oluşan stresle mücadele etme yeteneklerinin amatör sporculara oranla daha yüksek olduğu, duygu odaklamalı başa çıkma, bilişsel tekrardan yapılanma, kaçınma, gevşeme, hedef belirleme, imgeleme, kendi kendini motive etme tekniklerini kullanarak karşı karşıya kaldıkları stres ile başa çıkabildikleri tespit edilmiştir^(11,14).

Bu çalışmada 1.lig futbolcularının başarısızlıktan kaçınma güduları ile sportif tecrübeleri arasında pozitif ve 2.lig futbolcularının güç gösterme güduları ile sportif tecrübeleri arasında negatif düşük anlamlılık düzeyinde bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Literatürde sportif tecrübenin güç gösterme, başarıya yaklaşma ve başarısızlıktan kaçınma güduları ile ilişkisini inceleyen başka bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bununla beraber, Bruce (1986), sporcunun tecrübeli olmasının motive olmasını kolaylaştıracağını bildirmektedir⁽⁴⁾. Aşçı ve Gökmen (1995), bayan hentbolcular üzerinde yaptıkları çalışmada spor deneyimi ile yarışma kaygısı arasında ilişki bulamamışlardır⁽²⁾.

Sonuç olarak; profesyonel futbolcuların güç gösterme, başarıya yaklaşma ve başarısızlıktan kaçınma güduları amatör futbolculardan yüksek bulunmuştur. Ayrıca, 1.lig futbolcularının bu güdülerinin 2.ve 3.lig futbolcularından yüksek olduğu görülmektedir. Sportif tecrübeyle, 1.lig futbolcularının başarısızlıktan kaçınma güduları arasında zayıf pozitif, 2.lig futbolcularında ise sportif tecrübe ile güç gösterme güdüsü arasında zayıf negatif bir ilişki saptanmıştır. Ancak bu araştırmada sportif tecrübe kavramının araştırma grubundaki sporcuların kaç yıldır futbol oynadıkları, futbola başlama yaşları, antrenman yapma sıklıkları, antrenmanların süresi ve görev aldıkları müsabaka sayısı ile sınırlandırıldığı göz önünde bulundurulmalı ve sportif tecrübe ile başarı motivasyonu arasındaki ilişki bu sınırlılıklar altında yorumlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Anshel, M., Sport Psychology: From Tehory to Practice, Second Edition, Gorsuch Scarisbrick Publishers, 1994, p.20-29.
2. Aşçı, H.F., Gökmen, H., " Bayan Hentbolcülerde Yarışma Kaygısı, Başarı, Spor Deneyimi ve Atletik Yeterlilik İlişkisi", Spor Bilimleri Dergisi, 1995, 6 (2), 38-47.
3. Baker, F.C., Sport Psychology: Concept and Applications, John Wiley & Johns, 1990, p.8-38.
4. Bruce, L.H., "Motivation for Success in Sport", International Journal of Sport Psychologist, 1986, 17, p.1-9.
5. Cox, R.H., Sport Psychology, Second Edition, Wm.C.Brown Publishers, 1990, p.193-204.
6. Çoşkuntürk, O., Kişilik Özelliklerinden Kendine Güven, Kararlılık ve Başarı Dürtüsünün Sportif Performansa ve Geliştirilmesine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, G. Ü. Sos. Bil. Enst., Bed. Eğt. ve Spor Anabilim Dalı, Ankara, 1988, s. 61.
7. Davies, D., Psychological Factors in Competitive Sports, The Palmer Press, London, 1995, p. 78-82.
8. Duda, J.L., White, S., "The Relationship of Gender, Level of Sport Involvement and Participation Motivation to Task and Ego Orientation", International Journal of Sport Psychology, 1994, 25, p.4-18.
9. Frederic, G., ve ark. "Motivation and Elite Performance: An Exploratory Investigation with Bulgarian Athletes", International Journal of Sport Psychology, 27, p.173-182.
10. Gill, D.L., Psychological Dynamics of Sport, Human Kinetics Publishers, Illinois, 1986, p.58-66.
11. İkizler, C.H., Sporda Başarıyı Etkileyen Psikolojik Faktörler ve Psikolojik Antrenman, Doktora Tezi, Mar. Üniv. Sağ. Bil. Enst., Bed. Eğt. ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul, 1993, s.44.
12. İkizler, C.H., Karagözoğlu, C., Sporda Başarının Psikolojisi, 3. Baskı, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1997, s. 41-48.
13. Jones, G., Hardy, L., Stress and Performance in Sport, Wiley Publishers, 1997, p.247-251.
14. Konter, E., Psikolojik Hazırlığın Teori ve Pratiği, Bağırçan Yayımevi, Ankara, 1994, s. 74.
15. Konter, E., Sporda Motivasyon, Saray Tıp Kitabevleri, İzmir, 1995, s. 27-44, 203-218.
16. Syer, J., Sporting Body, Sporting Mind, Cambridge Univ. Press, Cambridge, 1984, p.119.
17. Thomas, R., Science and Soccer, An Imprint of Chapman & Hall, London, 1996, p.280-285.
18. Wance, J., Edward, A., "The Effects of Subjective and Objective Competitive Outcomes on Intrinsic Motivation", Journal of Sport & Exercise Psychology, 1989, 11, p. 84-93

CİMNASTİKTE ÖNE SALTO BECERİSİNİN ÖĞRETİMİNDE SÖZEL VE GÖRSEL DÖNÜTLERİN BAŞARIYA ETKİSİ

Özlem MUTLUBAŞ KAYA *

Gıyasettin DEMİRHAN *

Zeki DURSUN *

ÖZET

Araştırma, cimnastikte öne salto becerisinin öğretiminde görsel ve sözel dönütlerin başarıya etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, 1999-2000 öğretim yılında Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu birinci sınıf öğrencilerinden oluşan 11 kız, 15 erkek toplam 26 kişi ve bilişsel alanın bilgi, kavrama, devinışsel alanın öğretmenle birlikte yapma düzeyleri ile sınırlıdır. Çalışmada öntest-sontest araştırma deseni kullanılmıştır. Veriler, bilişsel alan için çoktan seçmeli test, psikomotor alan için dereceleme ölçekleri kullanılarak toplanmıştır. Dereceleme ölçeklerine göre puanlama yapan hakemler arası güvenilirliği hesaplamada sınıfıçı korelasyon tekniği, verilerin çözümlenmesinde "t" testinden yararlanılmış, hata payı 0.05 olarak alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sözel dönüt kullanılarak ders işlenen grup ile görsel dönüt kullanılarak ders işlenen grupların başarı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Cimnastik, öne salto, görsel dönüt, sözel dönüt.

THE EFFECT OF VISUAL AND VERBAL FEEDBACK ON THE ACCOMPLISHMENT OF THE FORWARD SALTO MOVEMENT IN GYMNASTIC

ABSTRACT

Effect of visual and verbal feedback on the accomplishment of the forward salto movement were studied at this research. 26 subjects (11 female, 15 male) who were the first year students at the Hacettepe University, School of Sport Sciences and Technology. Lesson objectives included in this study were the knowledge and comprehension level of cognitive domain and guided response level of the psychomotor domain. The pre-test and post-test research design employed. The data were gathered for cognitive domain by the multiple-choice test and for psychomotor domain by grading scale. In order to determine the reliability among the referees that carried out the grading process, intraclass correlation technique was used while for analysing the data "t" test was used where the possible error ratio were 0.05. The results showed that statistically there was no difference between verbally and visually experienced groups.

Key words: Gymnastics, forward salto, visual feedback, and verbal feedback.

* Hacettepe Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu. Beytepe, ANKARA

GİRİŞ

Dönüt, öğretim hizmeti niteliğinin öğelerinden birisidir. Genel anlamda yapılan işle ilgili bilgi edinme, diğer bir deyişle, öğrenene, yaptığı davranış hakkında bilgi verme olarak tanımlanabilir. Dönütün öğretimde iki açıdan önemi bulunmaktadır. Bunlardan birisi, öğrencinin hedefe ulaşmak için gösterdiği çabaları sonucunda, performansının ilerlemesi ile ilgili bilgi edinmesi, ikincisi, sınıfta, etkileşim ortamında öğretmenin, iletişimin ne düzeyde gerçekleştiğini anlamasına yardımcı olmasıdır.

Dönüt, öğrencinin neyi ne kadar yapabildiğini, ne kadar yapamadığını anlaması, kendini değerlendirmesi, ne yapması gerektiğine karar vermesi ve geliştirici hipotetik davranışları düzene koyması açısından önemlidir (Ülgen, 1995).

Bazı sistemlerde dönütün hata hakkında bilgi olduğu belirtilmiştir. Ancak sıklıkla, sadece hatayı içermek yerine hareket hakkında her türlü duyuşsal bilgiyi içeren genel bir anlam kazanmıştır (Schmidt, 1991).

Dönüt, öğrencinin kendisinin elde ettiği bilgilerden sağlanıyorsa içsel, çevredekilerden sağlanıyorsa dışsaldır. İçsel dönüt bir nevi özdeğerlendirmedir. Dışsal dönüt ise sonuçların bilgisi ve performansın bilgisi olmak üzere iki şekilde sınıflanmaktadır. Sonuçların bilgisi, hareketin başarısına ilişkin sunulan bilgilerdir. Performansın bilgisi ise bireyin o an yaptığı hareket parçaları ile ilgili bilgileri içermektedir.

Smith, (1994)'in yaptığı araştırmaya göre yapılan etkinliklerin sonuçlarına ilişkin olarak beden eğitimi öğretmeni adayları stajyer öğrencilere verilen dönüt bilgisinin harcanan süreyi kısalttığı yönündedir. Boyce, Markos, Jenkins ve Loftus'a göre sözel dönütün yanında sunulan görsel dönütün beceri performansının artmasında etkisi vardır (Boyce ve diğerleri, 1996). Blackwell (1996)'in bulgularına göre de becerilerin öğretilmesinde sonuçların bilgisinin öğretim ortamında kullanılması başarı üzerinde kalıcı etkiler yaratmaktadır. Çamur, (2001)'un basketbol da dripling ve turnike becerilerinin öğretiminde yaptığı araştırmada ise videolu ve videolu + canlı dönüt gruplarında yer alan deneklerin başarı puanları anlamlı derecede farklıdır.

Konuyla ilişkili olarak James (1971), tramboline başlama dersinde 11-12 yaş aralığında 8-10 kişilik iki grup öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada görsel ve sözel dönütün başlangıç düzeyinde trambolin öğretimindeki etkisine bakmıştır. Araştırma bulgularına göre görsel dönüt alan grubun ortalaması daha yüksek olmasına karşın sözel ve görsel dönüt alan grupların puanları arasında istatistiksel bir fark bulunmamaktadır. Suveren, Sevim, Suveren ve Taborski (1999)'de, 6-7 yaş erkek çocuklarda cimnastik becerilerinin öğreniminde bir grupta sözel öğretim, diğer grupta da video desteğiyle öğretim yapmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, video destekli

eğitim yapılan grup daha başarılıdır. Selder ve Del Rolan (1979)'ın denge becerisinde 12-13 yaş grubundaki kızlarla yaptıkları 6 hafta süreli araştırmaya göre görsel dönüt alan grup daha fazla ilerleme göstermiştir.

Kuramsal yaklaşımlar ve araştırma sonuçlarına göre, görsel ve sözel dönütlerin gerek tek başına gerekse birlikte bütün sportif becerilerin öğretiminde sıklıkla kullanıldığı söylenebilir. Cimnastiğe ilişkin bilgi ve becerilerin öğretiminde de bu durum söz konusudur. Buradan hareketle araştırmanın amacı, cimnastikte öne salto becerisinin öğretiminde sözel ve görsel dönütlerin öğrenci başarısına etkisinin araştırılmasıdır. Araştırma, görsel ve sözel dönütlerle, bilişsel alan bilgi ve kavrama, psikomotor alanın öğretmenle birlikte yapma düzeyiyle ve 120 dakikalık 2 ders süresiyle sınırlıdır.

YÖNTEM

Araştırma Grubu

Araştırmaya, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu 1999-2000 öğretim yılı bahar dönemi birinci sınıfında yer alan Cimnastik Teori ve Pratiği II dersini alan ve daha önce öne salto hareketi hakkında bilgi ve beceriye sahip olmayan 15 erkek, 11 kız toplam 26 öğrenci katılmıştır. Sözel dönüt kullanılarak ders işlenen grupta 8 erkek, 5 kız toplam 13, görsel dönüt kullanılarak ders işlenen grupta 7 erkek, 6 kız toplam 13 öğrenci yer almaktadır. Araştırmaya katılan grupta cimnastikçi yer almamaktadır. Diğer yandan, grupların denk olup olmadıklarını saptamak için deneklerin öne salto hareketine ilişkin bilgi ve beceri düzeylerine bakılmıştır. Grupların öntest değerleri Tablo 1, 2 ve 3'te verilmiştir.

Tablo 1: Grupların Bilişsel Alanın Bilgi Düzeyine Ait X, Sd ve Öntest "t" Puanı Değerleri

Gruplar	N	X	Sd	t	p
Sözel Dönüt	13	2.53	1.05	1.28	0.21
Görsel Dönüt	13	2.07	0.75		

p > 0.05

Tablo 2: Grupların Bilişsel Alanın Kavrama Düzeyine Ait X, Sd ve Öntest "t" Puanı Değerleri

Gruplar	N	X	Sd	t	p
Sözel Dönüt	13	2.00	0.81	1.32	0.19
Görsel Dönüt	13	1.61	0.65		

p > 0.05

Tablo 3: Grupların Öne Salto Hareketi Psikomotor Alan Öğretmenle Birlikte Yapma Düzeyine Ait X, Sd ve Öntest "t" Puanı Değerleri

Gruplar	N	X	Sd	t	p
Sözel Dönüt	13	21.86	9.88	0.054	0.95
Görsel Dönüt	13	21.40	6.95		

p > 0.05

Sontesteki başarı düzeyini saptamak için hazırlanan ölçme araçları yoluyla elde edilen ve Tablo 1, 2 ve 3'te gösterilen öntest değerlerine göre grupların bilişsel alan ve psikomotor alan öntest puanları arasında istatistiksel fark bulunmamaktadır (p > 0.05). Bu nedenle sözel ve görsel dönüt kullanılarak ders işlenen grupların, bilgi ve beceri yönleri ile denk oldukları söylenebilir.

İşlem Yolu

Araştırma değişkenlerinden birisi olan görsel dönütün verilebilmesi için spor salonuna video çekici ve iki adet video film oynatıcı yerleştirilmiştir. Oynatıcıların birisinde hareketin doğru yapılışını gösteren film varken, diğerinde kişilerin kendi görüntülerinin kaydı yer almıştır. Daha sonra ders işleme aşamasına geçilmiştir. İşlem yolu aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir:

- Görsel ve sözel dönüt alan gruplar için öncelikle hareket açıklanmış ve gösterilmiştir. Daha sonra, görsel dönüt alan gruba sadece görüntülerinin kaydedileceği, televizyondan kendilerini izleyecekleri ve dönütü oradan alacakları açıklanmıştır. Ayrıca, düzeltme için doğru hareketin diğer televizyonda yer aldığı söylenmiştir. Böylece, grup hareket serisini bitirdikten sonra bireyler bağımsız olarak önce kendi hareketlerini daha sonra da doğru hareketi bir kez izlemiştir.

- Sözel dönüt alacak gruba da hareket yapıldıktan sonra dönütün öğretmen tarafından sözel olarak verileceği, düzeltmeninde sözel yapılacağı açıklanmıştır. Sözel dönüt alan bireyler hareketi yaptıklarında öğretmen tarafından dönüt sunulmuş ve dönüt anlaşıldıktan sonra düzeltme yapılmıştır. Deneklere dersler süresince 3+3= 6 tekrar yaptırılmış ve 6 dönüt sunulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Derslerin işlenmesi ve verilerin toplanmasında basamaklılık oluşturmada bilişsel alan için Bloom ve diğerleri, psikomotor alan için Sönmez'in aşamalı sınıflamasından yararlanılmıştır (Sönmez, 1992). Araştırmanın yürütülmesinde öncelikle bir grup için görsel, diğer grup için de sözel dönütlerin kullanıldığı ders planı oluşturularak alan uzmanlarına kontrol ettirilmiş ve uzmanların onayı alınmıştır. Bilişsel ve psikomotor alanda ölçme aracı olarak kullanılacak ölçeklerin hazırlanabilmesi için ders planları kapsamında hedef – içerik bağlantısını gösteren

belirtke tablosu hazırlanmıştır. Bu tabloya göre hedef-davranış ağırlıkları belirlenmiştir. Ders planlarına ek olarak ön test ve son testte kullanılması için bilişsel alan için 10 maddelik çoktan seçmeli test oluşturulmuştur. Testte yer alan maddelerin beşi bilgi, beşi kavrama düzeyindedir. Test maddeleri 1-0 şeklinde puanlanmıştır. Test maddelerinin ölçmeyi amaçladığı davranışları ölçüp ölçmediği konusunda 2 cimnastikçi, 1 eğitim bilimci toplam 3 uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen uyanlara göre yeniden düzenlenen test daha sonra 10 kişilik öğrenci grubuna uygulanmış, yanlış ve eksik anlamalar giderilmiştir. Öğrencilerden gelen uyanlara göre düzenleme yapılan test tekrar uzmanlara dağıtılmış ve her maddenin uzmanların % 80 birliktelik sağladıkları maddeler teste alınmıştır. Uzmanlar 10 madde de birliktelik sağlamışlardır. Öne salto hareketinin işlem basamaklarının oluşturulmasında da aynı süreç izlenmiştir. Bunun için hareketin giriş, havada toplanma ve iniş bölümü için içerik analizi yapılarak dereceleme ölçeği geliştirilmiştir. Dereceleme ölçeği 5=çok iyi, 4= iyi, 3=orta, 2=kötü, 1=çok kötü şeklinde puanlanmıştır. Öne Salto Hareketi ölçeğinin içerik analizi aşağıdaki şekilde yapılmıştır:

Giriş Bölümü:

1. Dizlerin, itişle birlikte gergin duruma gelmesi.
2. Vücudun, hareket yönüne doğru olan açısının gerçekleşmesi.
3. Başın, gövde ve ayaklarla aynı eksen üzerinde olması.
4. Kolların, hareket yönüne doğru yukarıya uzatılması.

Toplanma Bölümü:

1. Kolların, dönüş yönünde, her iki elin diz kapağının altından kavranması.
2. Başın, gövde ile birlikte öne bükülmesi.
3. Gövdenin, kollarla birlikte bacaklara doğru bükülmesi.
4. Alt bacağın kalçaya doğru katlanması.

İniş Bölümü:

1. Diz ve kalça eklemının, iniş noktasına doğru açılması.
2. Başın dik, vücudun sandalyeye oturma pozisyonuna gelmesi.
3. Ellerin, dizlerden bırakılıp gidiş yönüne doğru yukarıya uzatılması.

Derecelleme ölçeğinin güvenilirliğinin saptanabilmesi için önçalışma yapılmıştır. Önçalışmaya 12 denek katılmıştır. Önçalışmada öncelikle deneklerin hareketleri videoya kaydedilmiş ve 3 alan uzmanı tarafından videodan izlenerek puanlanması sağlanmıştır. Puanlama sonucu puanlayıcılar arasındaki güvenilirliğe bakılmıştır. Bu işlemler öntest ve sontest değerleri için de yapılmıştır. Sonuçlara göre önçalışma güvenilirlik değeri (R: 0.85), öntest güvenilirlik değeri (R: 0.91), sontest güvenilirlik değeri (R: 0.92) olarak bulunmuştur. Bu verilere göre, uzmanlar arası puanlamadaki tutarlık yüksek düzeydedir (Alpar, 2000).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bilişsel alana ilişkin veriler, 10 soruluk alan testinin öntest ve sontestte öğrencilere 8 dakikalık sürede uygulanmasıyla toplanmıştır. Psikomotor alana ilişkin verilerin toplanabilmesi için, öntest ve sontestte öğrencilerin yaptıkları hareketler videoya çekilmiş ve daha sonra cimnastik konusunda uzman 3 kişi tarafından hareketler izlenerek derecelleme ölçeklerine göre puanlanmıştır. Bireyin ilgili beceri düzeyine ilişkin ortalama puanı: uzman 1'in puanı + uzman 2'nin puanı + uzman 3'ün puanı / 3, şeklinde hesaplanmıştır. Öntest sonuçları grupların denkliklerinin belirlenmesi için, son test sonuçları ise başarı puanının hesaplanmasında dikkate alınmıştır. Deneklerin hareketlere ilişkin puanlamalarının yapılmasında görev alan 3 hakem her düzeyde bağımsız çalışmıştır. Verilerin analizinde, psikomotor alanın puanlama güvenilirliği için sınıf içi korelasyon, verilerin çözümlenmesinde ise bağımsız gruplarda kullanılan "t" testinden yararlanılmıştır.

BULGULAR

Grupların bilişsel alanın bilgi düzeyine ait X, Sd ve başarı "t" puanı değerleri Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4: Grupların Bilişsel Alanın Bilgi Düzeyine Ait X, Sd ve Başarı "t" Puanı Değerleri

Gruplar	N	X	Sd	t	p
Sözel Dönüt	13	3.69	0.75	-0.474	0.64
Görsel Dönüt	13	3.84	0.89		

P > 0.05

Tablo 4'e göre, sözel dönüt kullanılarak ders işlenen grubun başarı ortalaması 3.69, görsel dönüt kullanılarak ders işlenen grubun başarı ortalaması 3.84'tür. Verilere göre, grupların başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Grupların bilişsel alanın kavrama düzeyine ait X, Sd ve başarı "t" puanı değerleri Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5: Grupların Bilişsel Alanın Kavrama Düzeyine Ait X, Sd ve Başarı "t" Puanı Değerleri

Gruplar	N	X	Sd	t	P
Sözel Dönüt	13	3.69	0.94	0.227	0.82
Görsel Dönüt	13	3.61	0.76		

P > 0.05

Tablo 5'e göre, sözel dönüt kullanılarak ders işlenen grubun başarı ortalaması 3.69, görsel dönüt kullanılarak ders işlenen grubun başarı ortalaması 3.61'dir. Verilere göre, grupların başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Grupların öne salto hareketi psikomotor alan öğretmenle birlikte yapma düzeyine ait toplam X, Sd ve başarı "t" puanı değerleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Grupların Öne Salto Hareketi Psikomotor Alan Öğretmenle Birlikte Yapma Düzeyine Ait Toplam X, Sd ve Başarı "t" Puanı Değerleri

Gruplar	N	X	Sd	t	p
Sözel Dönüt	13	46.58	6.84	0.822	0.419
Görsel Dönüt	13	44.70	4.62		

p>0.05

Tablo 6'ya göre, sözel dönüt kullanılarak ders işlenen grubun başarı ortalaması 46.58, görsel dönüt kullanılarak ders işlenen grubun başarı ortalaması 44.70'dir. Verilere göre, hesaplanan "t" değeri anlamlı olmadığından, grupların başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir.

TARTIŞMA VE YORUM

Bilişsel Alana İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu:

Görsel dönüt kullanılarak ders işlenen grubun bilişsel alan bilgi düzeyi başarı puanı ortalaması daha yüksektir. Kavrama düzeyinde ise sözel grubun puan ortalaması yüksektir. Ancak bu farklar fazla değildir. Diğer yandan, başlangıç düzeyi ile sonuç arasında alınan yol olan erişim puanı (T 2 - T 1) ortalamaları, iki düzeyde de görsel grup lehinedir. Ancak grupların başarı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Görsel dönüt grubunun

daha fazla gelişim göstermesi, görsel dönütün daha fazla pekiştireç görevi görmüş olmasından kaynaklanmış olabilir. Bulguları destekler nitelikte bir araştırma Lynch tarafından yapılmıştır (Uzun, 1986). James (1971)'in trampoline başlama düzeyinde yaptığı araştırmada da görsel ve sözel dönüt kullanılan grupların başarı puanları arasında fark bulunmamaktadır. Lynch ve James'in araştırma bulgularıyla bu araştırmanın bulguları benzerlik göstermektedir. Çamur, (2001)'un basketbol da dripling ve turnike becerilerinin öğretiminde yaptığı araştırmada ise videolu ve videolu + canlı dönüt gruplarında yer alan deneklerin başarı puanları arasında anlamlı derecede fark vardır. Çamur'un araştırma bulguları ile bu araştırmanın bulguları farklılık göstermektedir. Bu farklılık, araştırma konusunun farklılığı, grubunun farklılığı, videolu ve videolu + canlı dönüt kullanımı ile araştırma süresinin daha uzun tutulmasından kaynaklanmış olabilir.

Psikomotor Alana İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu:

Psikomotor alana ilişkin bulgular incelendiğinde, sözel dönüt sunulan grubun puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak, grupların başarı ortalamaları arasında istatistiksel bir farklılık bulunmamaktadır. Yani, her iki dönüt türü de gruplarda eşit düzeyde etkili olmuştur. Erişim puanlarına bakıldığında da sözel grubun puan ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, sözel dönüt ve düzeltmenin gelişimi daha olumlu şekilde etkilediği yönünde açıklanabilir. Konuyla ilişkili olarak James (1971), trampoline başlama dersinde 11-12 yaş aralığında 8-10 kişilik iki grup öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada trampolinin başlangıç düzeyindeki öğretiminde görsel ve sözel dönütün etkisine bakmıştır. Araştırma bulgularına göre görsel dönüt alan grubun ortalaması daha yüksek olmasına karşın sözel ve görsel dönüt alan grupların başarıları arasında istatistiksel bir fark bulunmamıştır. Whiting ve arkadaşlarının tenis servis atışıyla ilgili 5 hafta süreli yaptıkları araştırmada videolu dönüt verilerek öğretim yapılan grup ile geleneksel yolla öğretim yapılan grubun puanları arasında istatistiksel fark olmamasına karşın, videolu dönüt alan grubun puanlarında daha yüksek bir gelişme gözlenmiştir (Van - Wierimngen, Emmen, Bootsma, Hoogestyer ve Whiting, 1989). Gruplar arası fark açısından bakıldığında, adigeçen iki araştırmanın bulguları da yapılan bu araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Selder ve Del Rolan (1979) 12-13 yaş grubundaki kızlarla yaptıkları 6 hafta süreli denge öğretiminde sözel ve görsel dönütlerin etkisine bakmışlardır. Araştırma bulguları, görsel dönüt alan grubun daha fazla ilerleme gösterdiği yönündedir. Suveren, Sevim, Suveren ve Taborski (1999)'nin yaptıkları araştırmaya göre de, 6-7 yaş erkek çocukların cimnastikte atlama beygiri öne elle aşma hareketinin öğretiminde video kamera ile eğitim yapılan grubun puanları istatistiksel olarak daha yüksektir.

Cavariani'nin Bocca oyununun piompada tekniğinin öğretiminde yaş ortalaması 12.7 olan 48 kız öğrenci ile yaptığı çalışmada ise videolu dönüt kullanılan grup lehine farklılık çıkmıştır (Çamur, 2001). Wilkinson'un, 72 beden eğitimi öğrencisi ile yaptığı çalışmada voleybolda pas ve servis atışında görsel dönütün daha etkili olduğunu sonucu çıkmıştır (Mclaughlin, 1999). Çamur, (2001)'un araştırma bulgularına göre de basketbolde dribling ve turnike becerilerinin öğretiminde öğretmen tarafından sağlanan görsel dönütün öğrenci başarısına olumlu etkisi vardır. Çamur'un çalışmasında, videolu dönüt grubu ile videolu+canlı dönüt gruplarının başarı puanları arasında becerilerin çoğunda vidolu dönüt kullanılan grup lehine istatistiksel farklılık bulunmaktadır. Adigeçen çalışmalara ait bulgular ile bu çalışmanın bulguları arasında farklılık bulunmaktadır.

Değişik araştırma bulgularından hareketle, görsel yardımların beceri öğreniminde etkili olduğu söylenebilir. Ancak, bu araştırma bulgularında görsel ve sözel dönüt kullanılan grupların başarı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark çıkmamıştır. Buna benzer başka çalışmalarda bulunmaktadır. Yani, birinin diğerinden daha etkili olduğu konusunda yeterli bulgu mevcut değildir. Bu nedenle gelecekte, farklı becerilerin öğretiminde farklı süreler ve deneklerle yeni çalışmaları yapılabilir.

KAYNAKÇA

1. Alpar, R. (2000). Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik. Ankara: T.C.
2. Blackwell, J.R. (1993). The Information Role of Knowledge of Result In Motor Learning. Acta Psychol. 2, 119-29.
3. Boyce, B.A., N.J. Markos, D.W. Jenkins ve J.R. Loftus. (1996). How Should Feedback Be Delivered?. International Journal of Physical Education. 67, 1, 18-22.
4. Çamur, H. (2001). Basketbolda Dribling ve Turnike Becerilerinin Öğretiminde Canlı, Videolu ve Canlı+Videolu Dönütün Başarıya Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
5. James, P. (1971). Videofeedback in learning beginning trampoline. Perceptual Motor Skills. (32), 669-670.
6. Mclaughlin, E.J. (1999). Effects of a Web Based Intervention Program on the Acquisition of Knowledge and Visual Recognition of Critical Elements and the Precision of Feedback for Selected Sport Skills. (Unpublished Doctoral Thesis). University of North Colorado.
7. Schmidt, A.R. (1991). Motor Learning and Performance. Human Kinetics Books.
8. Selder, D.J. ve N. Del Rolan, (1979). Knowledge of Performance Skill Level and Performance on a Balance Beam. Canadian Journal of Applied Sport Science. 4, 229-236.
9. Smith, M.D. (1994). The Effect of Different Schedules of Feedback on the Management Time of the Student Teachers. Physical Educator, 51, 2, 81-92.
10. Sönmez, V. (1986). Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı. Ankara: Yargı Yayınları.
11. Suveren, S., Y. Sevim, Suveren ve F. Taborski. (1999). 6-7 Yaş Erkek Çocuklarda Beceri Öğreniminde Sözel Eğitim ve Video Kamera İle Eğitim Yöntemlerinin Karşılaştırılması. Gazi BESBD, IV, 2, 31-42.
12. Ülgen, G. (1995). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Bilim Yayınları.
13. Uzun, A. (1986). Biçimlendirici Değerlendirmenin Yabancı Dil Erişisine Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe. Üniversitesi.
14. Van-Wieringen, P.C.W. , H.H. Emmen, R.J. Bootsma, M. Hoogestyer ve H.T.A. Whiting. (1989). The Effect of Video Feedback on the Learning of the Tennis Service by Intermediate Players. Journal of Sport Sciences. 7 (2), 153-162.

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRENİMİ VEREN YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA ÖRGÜT KÜLTÜRÜ

Zafer ÇİMEN *
Güner EKENCİ *

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Türkiye'de beden eğitimi ve spor öğrenimi veren yükseköğretim kurumlarında görev yapan akademik personelin çalıştıkları kurumlardaki örgüt kültürüne ilişkin algılarını, örgüt kültürünün değerleri aracılığı ile tespit ederek, bu kurumlardaki örgüt kültürünün önemi hakkında bir karara varmak ve birtakım önerilerde bulunmaktır.

Araştırmanın evrenini Türkiye genelinde beden eğitimi ve spor öğrenimi veren yükseköğretim kurumlarında çalışan akademik personel, örneklemini ise, bu kurumlar arasında tesadüfi yolla seçilen 14 yükseköğretim kurumunda görev yapan akademik personel (354 kişi) oluşturmuştur. Örnekleme oluşturan gruba 2 bölüm ve 33 maddeden oluşan anket uygulanmış, toplam 255 (%72.03) anket geri dönmüş ve 242 (%68.36) tanesi değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmada kullanılan anketlerin analizi SPSS 9.0 paket istatistik programıyla; kişisel bilgilerin tespitinde frekans (f) ve yüzde (%), örgütsel değerlere ilişkin algılar ortalama ve standart sapma, gruplar arası farklılıklar tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve varsa oluşan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğu scheffe testi ile belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma sonunda, beden eğitimi ve spor öğrenimi veren yükseköğretim kurumlarında görev yapan akademik personelin; örgütsel değerleri genelde orta derecede önemli algılamasıyla, bu kurumlarda güçlü kültürün olmadığı, yenilikle ilgili değeri "çok önemli" kabul ettikleri, daha uzun süreyle eğitim veren kurumlarda (≤ 11) ve aynı kurumda daha uzun süreyle çalışanlar (≤ 11) ve statüye göre öğretim üyeleri grubu lehine bazı anlamlı farklılıklar gösterdikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Örgüt Kültürü, Beden Eğitimi, Spor, Yükseköğretim.

* Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA

ORGANIZATIONAL CULTURE IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORT DEPARTMENTS

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine the organizational culture of physical education and sport departments in Turkey. To reach this purpose and make some advices, academic personnels which work in physical education and sport departments, decisions about their institutions organizational culture was taken by using cultural values.

This study was consisted of all physical education and sport departments and their academic personnels in Turkey (total 49 institutions). 14 out of 49 institutions and their academic personnels were selected as a sample by using random selection method. Total 354 academic personnels were participated in this study. A questionnaire which was 2 sections and 33 sentences was applied to all participators. 255 of them (72.033 %) answered the questionnaire and 242 out of 255 (68.361%) were evaluated.

SPSS 9.0 pocket computer program was used for statistical analysis by following these steps: for determining the personality informations frequency (f) and percentage (%), importance of cultural values mean and standart deviation, significant difference between variables one way variance analysis (ANOVA) and variable which was created the difference if there was a significant difference Scheffe Tests were used.

As a result of this study: academic personnels accepted the cultural values not much important, so that these institutions don't have strong organizational culture, academic personnels accepted that innovation is a too important value, physical education and sport departments which have a meaningful history (≤ 11 years) indicated that some positive difference than other institutions (≥ 5 years and 6-10 years), academic personnels which work in same institution for a long time (≤ 11 years) were indicated positive significant difference than more less time worker (≥ 5 years and 6-10 years), academic personnels which have higher status were indicated that positive significant difference about accepting the cultural values than the lower status ones.

Key Words: Organizational Culture, Physical Education, Sport, Higher Education.

GİRİŞ

Örgüt teorileri alanına antropoloji orijinli olarak girdiği varsayılan kültür kavramı yönetim alanında "örgüt kültürü" adıyla 1980'li yılların başından itibaren yaygın kullanım alanına sahip olamaya, geleneksel bürokratik yönetimin olumsuzluklarını gidermeye, verimlilik ve etkinliği arttırmaya yönelik bir model olarak kabul görmeye başlamıştır⁽²⁵⁾.

Yönetim ve örgütlerle ilgili araştırmalarda kısa süre içinde ilgi odağı haline gelen örgüt kültürü "paylaşılmış değer, norm, anlam, inanç ve ideolojiler ve örgüt içinde kültürel mekanizmayı destekleyen sembol, tören, efsane ve seremonilerle dil, mimari gibi öğeler"⁽⁴⁾, "temel varsayımlar"⁽²⁸⁾, "bir örgüt içinde çalışanların nasıl davranacaklarını gösteren anlamlar sistemi"⁽²²⁾ gibi değişik şekillerde tanımlanırken, örgüt kültürünü oluşturan öğeler "değer, inanç ve normlar gibi temel kültürel öğelerle, tören, seremoni, dil vb. taşıyıcı öğeler"⁽³³⁾ olarak ele alınmaktadır.

Örgüt kültürü ile ilgili yapılan araştırmaların, örgütlerin kültürel özellikleriyle bazı yönetsel süreç ve uygulamalar arasındaki ilişkileri göstermesi örgüt kültürüne bazı işlevlerin yüklenmesine neden olmuştur⁽³¹⁾.

Örneğin, örgütsel kültür;" merkezden uzaklaşan kontrol ve koordinasyon mekanizması"⁽²³⁾,

“yüksek performans ve hizmet kalitesinin güvencesi”^(10,20), “örgütsel verimlilik ve etkinlik anahtarı”⁽³⁾, “örgütsel kimlik ve imajının yaratıcısı”⁽¹⁸⁾, “örgütsel problemlerin çözümlenmiş yöntemi, karar almayı ve psikolojik sözleşmeyi”⁽³²⁾, “örgütsel davranışı etkileme”^(1,12), “örgütsel stratejileri geliştirme”⁽²⁷⁾, “örgütsel bağlılık ve kaynaşma”⁽²³⁾ aracıdır.

Bu işlevleriyle “örgütsel aktivitelerde varlığını daima hissettiren ve örgüte yön göstererek örgütsel hareketi sağlayan somut bir unsur ve örgütleri beton yığını binalar, bazı istatistiksel bilgiler ve analizlerin bütünü olarak değerlendiren fikirlerin ötesine taşıyarak, onları ayakta tutan ve kişilik kazandıran bir olgu olarak karşımıza çıkan⁽²⁾ örgüt kültürü, tüm örgütleri olduğu gibi eğitim örgütlerini de etkilemekte; üstelik eğitimin, insanın belli bir düzen içinde istedik amaçlara doğru sürekli değişim ve gelişimin sağlanmaya çalışıldığı emek-yoğun bir süreç⁽³⁴⁾ olmasının yanında, tüm yaşamı içine alması nedeniyle önemi bir kat daha artmaktadır. Çünkü, eğitim sürecinin sistemli biçimde gerçekleştirildiği kurumların temel işlevinden birisi; toplumda yer alan mevcut kültürü aktarmak, yaşatmak ve yeniden biçimlendirmek, diğeri ise; bireyin var olan özelliklerini dikkate alarak yaratıcı gücünü geliştirirken⁽⁵⁾, iletişim, işbirliği, öğrenme, araştırma, sağlıklı yaşama ve üretim yeterliliği kazandırmaktır⁽³⁴⁾.

Bu durumda, insan hayatının şekillenmesinde önemli işlevleri yerine getiren eğitim kurumlarını kendi halinde eğitim-öğretim vermeye çalışan örgütler olarak görmek mümkün değildir. Bu nedenle, eğitim örgütlerinin gerekli nitelikte eğitimi etkili şekilde verebilmelerinin ön şartlarından birisi, uygun bir örgüt kültürü oluşturmaları ve bu kültürün anlaşılmasıdır⁽²¹⁾.

Zaten, eğitim kurumlarında örgüt kültürü kavramının kullanılmasının nedenleri arasında; eğitim kurumlarının önemli fonksiyonlarından biri olan toplumun devamlılığını sağlayacak kültür ve bu kültürel değerlerin aktarılması ve biçimlendirilmesini sağlaması⁽²⁴⁾; eğitim kurumlarının hammaddesinin ve işlenmiş maddesinin insan olması⁽⁶⁾; eğitim örgütlerinin informal yanlarının, formal yanlarından daha ağır basması⁽⁷⁾; okullar gibi gevşek/esnek yapıları örgütlerin* anlaşılması ve çözümlenmesinde oldukça elverişli bir yaklaşım biçimi olarak görülmesi⁽³¹⁾ gibi nedenler sayılabilir. Bütün bunlar eğitim kurumlarında kültürel yaklaşımın önem ve gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Bu noktadan hareketle, eğitim süreci öğretim elemanı-öğrenci etkileşimine dayanan, ülke kalkınması için gereken mesleklerin en iyi şekilde yürütülmesini sağlayacak yapıcı ve yaratıcı insan gücünün yetiştirilmesine yönelik eğitim ve öğretim hizmeti veren yükseköğretim kurumlarının⁽³⁴⁾ bir üyesi olan, eğitim faaliyetlerine başlamaları Cumhuriyet’in ilk yıllarına kadar uzanan ve günümüzde beden eğitimi ve spor bölümü veya yüksekokulları olarak adlandırılan yükseköğretim kurumlarının nasıl bir örgüt kültürüne sahip oldukları önemli bir araştırma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle eldeki çalışmanın amacı; Türkiye’deki beden eğitimi ve spor bölümü ve/veya yüksekokullarında bazı örgütsel değerlerin benimsenme sıklığının tespiti yoluyla, bu kurumların ne derece güçlü bir örgütsel kültürle faaliyet gösterdiklerini belirlemektir.

* Bu kavram ile iş görenlerin bağımsız olarak eylemde buldukları örgütler kastedilmektedir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Beden eğitimi ve spor öğrenimi veren yükseköğretim kurumlarındaki örgüt kültürünün ne derece güçlü olduğunu, örgüt kültürünün değerleriyle açıklanmaya çalışıldığı araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Aracı: Kültür konusunda yapılacak bir çalışmada yabancı kültürel ortamlarda geliştirilen kuram-model ya da önerme-hipotezlerin, başka bir kültürel ortamda uygulandığında aynı sonuçlara ulaşılamayacağı⁽¹¹⁾ noktasından hareketle bir veri toplama aracının geliştirilmesi gerekli olmuştur. Eldeki çalışmada ağırlıklı olarak örgüt kültürünün test edilebilir ve doğruluğu kanıtlanabilir bir ögesi olan değerler⁽²⁹⁾ üzerinde durularak, nicel yöntemlerden olan ve örgüt kültürü çalışmalarında sıklıkla kullanılan likert tipi anketin kullanılması benimsenmiştir.

Araştırmada kullanılacak anketin hazırlanmasından önce, konuyla ilgili veri toplama araçları incelenerek, örgütsel değerlere ait 85 cümle hazırlanmıştır. Bu cümlelerde içerik, anlam ve ifade yönünden uzman görüşleri doğrultusunda bazı değişiklikler yapılmış ve kişisel bilgilerle çeşitli değerleri kapsayan toplam 63 maddelik bir anket hazırlanmıştır.

Veri Toplama Aracının Güvenirlik ve Geçerlilik Çalışması: Hazırlanan veri toplama aracının yapılacak araştırma için uygun olup olmadığını görmek üzere güvenilirlik ve geçerlilik (reliability and validity) sınaması yapılmıştır. Bunun için son şekli verilen ve aynı içeriğe sahip anket 15 gün arayla (test ve re-test) içinde 6 üniversitenin çeşitli yükseköğretim ve bölümlerinden değişik unvanlardaki 392 akademik personele uygulanmıştır.

Güvenirlik çalışması için faktör analizi (Temel Bileşenler Çözümlemesi, Principal Component Analysis) yapılmış ve anketin öz değeri 1'den yüksek olan 6 faktörle ifade edildiği tespit edilmiş, daha sonra test ve re-testler arasındaki korelasyon katsayısına (r) ve iç tutarlılık (internal consistency) katsayısına bakılmıştır. Korelasyon katsayıları ve faktörler arası iç tutarlılığın yüksek olması veri toplama aracının güvenilir ölçme yaptığını göstermiştir.

Güvenirliğin tespitinden sonra geçerlilik sınaması faktör döndürmesi (factor rotation) "Varimax With Kaiser Normalization Method" ile yapılmıştır. Rotasyon işlemi sonunda ağırlık değeri .40'ın altında kalan cümleler ve 6. faktör grubunda olan toplam 30 cümle anketten çıkarılarak 33 maddeden ibaret bir anket oluşmuştur.

Araştırmanın Evreni: Araştırmanın evrenini Türkiye genelinde çeşitli üniversitelerin bünyesinde beden eğitimi ve spor alanında yüksek öğrenim veren toplam 49 eğitim kurumunda akademik personel olarak görev yapan Okutman, Araştırma Görevlisi, Uzman, Öğretim Görevlisi, Yardımcı Doçent, Doçent ve Profesörler oluşturmaktadır.

Araştırmanın Örnekleme: Araştırmanın örneklem seçiminde “oransız küme örnekleme” yöntemi kullanılarak, ÖSYM 2000-1 öğretim yılı tercih kılavuzunda yer alan 49 beden eğitimi ve spor öğrenimi veren kurumlardan evreni temsil edeceği düşünülen 14’ü tesadüfi olarak seçilmiş ve bu kurumlardaki tüm akademik personel (354 kişi) araştırmanın örnekleme olarak kabul edilerek tamamına anket formunun dağıtılması sağlanmıştır. Bu anketlerden 255 (%72.033) adedi geri dönmüş ve 242 tanesi (%68.361) değerlendirilmiştir.

Verilerin Analizi: Anketlerden elde edilen ham veriler bilgisayar ortamında SPSS 9.0 paket istatistik programı ile her seçeneğe belirli bir puan verilerek kodlanmış, ortalama puan 5 üzerinden 2.50’nin altında kalan değerler önemsiz, 2.51 ile 3.49 arasında olanlar orta derecede önemli ve 3.50 ile 5.00 arasında olanlar ise çok önemli kabul edilmiştir. Araştırmada kişisel bilgiler “yüzdeler” (%) ifadeler olarak, kurum hizmet yılı, statü ve kurum tipleri açısından kurumun örgütsel değerlerine ilişkin algılarda farklılık olup olmadığı tek yönlü varyans analizi, varsa bulunan farklılıkların hangi değişkenden kaynaklandığı ise scheffe testi ile belirlenmiştir.

BULGULAR

1. Kişisel Özellikler

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının, %82.2’si (199 kişi) erkek, %17.8’i (43 kişi) bayan, 71’i (%29.3) araştırma görevlisi, 67’si (%27.7) öğretim görevlisi, 58’i (%24.0) öğretim üyesi ve 46’sının (%24.0) uzman-okutman olduğu belirlenmiştir.

1. Kurum Tipi Değişkenine Göre Ortalama, Varyans Analizi ve Scheffe Testi Sonuçları

Tablo1: Değerlerinin Kurum Tipine Göre Aritmetik Ortalamaları

Değerler	Okul Tipi	N	X	Std. S.
Öğrenciye Odaklanma	≤11	138	16.695	4.697
	6-10	48	16.687	5.186
	≥5	56	16.107	4.948
Örgütsel Uygulamalar	≤11	138	36.405	8.283
	6-10	48	35.000	8.646
	≥5	56	33.303	9.650
Bağılılık	≤11	138	20.621	4.346
	6-10	48	20.229	3.985
	≥5	56	18.875	4.336
İşbirliği	≤11	138	12.173	3.410
	6-10	48	12.416	3.717
	≥5	56	11.607	3.798
Yenilik	≤11	138	7.050	1.801
	6-10	48	7.187	1.898
	≥5	56	7.035	1.916

Tablo 1 incelendiğinde ≤ 11 yıldır eğitim öğretime devam eden kurumlarda çalışanlar öğrenciye odaklanma, örgütsel uygulamalar ve bağlılık değerlerinde en yüksek ortalamaya sahipken, ≥ 5 yıl kurum tipi tüm değerlerde en düşük ortalamaya sahiptir. Bunun yanında yenilikle ilgili değer tüm kurum tiplerinde çok, ≥ 5 yıl kurum tipinde orta derecede önemli kabul edilmiştir.

Tablo 2: Değerlerinin Kurum Tipine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Değerler	Varyans Kaynakları	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğrenciye Odaklanma	Gruplar Arası	14.803	2	7.402	.314	.731
	Gruplar İçi	5628.887	239	23.552		
	Toplam	5643.690	241			
Örgütsel Uygulamalar	Gruplar Arası	393.385	2	196.69	2.606	.076
	Gruplar İçi	18037.115	239	75.47		
	Toplam	18430.500	241			
Bağlılık	Gruplar Arası	130.136	2	65.06	3.560	.030*
	Gruplar İçi	4368.575	239	18.28		
	Toplam	4498.711	241			
İşbirliği	Gruplar Arası	19.150	2	9.575	.754	.472
	Gruplar İçi	3036.850	239	12.702		
	Toplam	3056.000	241			
Yenilik	Gruplar Arası	.775	2	.388	.114	.893
	Gruplar İçi	815.886	239	3.412		
	Toplam	816.661	241			

Tablo 2'deki varyans analizi sonunda bağlılıkla ilgili değeri algılamada anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir. $p > .05$ düzeyinde yapılan scheffe testi sonunda (tablo 3), bu farklılığın daha uzun süreyle eğitim öğretim yapan kurumlarda çalışan akademik personel lehine olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3: Bağlılıkla İlgili Değerlerin Kurum Tipi Açısından Farklılığı İçin Scheffe Testi

	Kurum Tipi		Ortalamadan Sapma (I-J)	Std. Hata	P
	(I)	(J)			
Bağlılık	11+	6-10	.45	.72	.82
		≥ 5	1.81*	.68	.03*
	6-1	11+	-.45	.72	.82
		≥ 5	1.35	.84	.27
	≥ 5	11+	-1.81*	.68	.03*
		6-10	-1.35	.84	.27

2. Aynı Kurumda Çalışma Süresi Değişkenine Göre Ortalama, Varyans Analizi ve Scheffe Testi Sonuçları

Tablo 4: Değerlerinin Aynı Kurumda Çalışma Süresine Göre Aritmetik Ortalamaları

Değerler	Cinsiyet	N	X	Std. S.
Öğrenciye Odaklanma	≤11	55	16.963	4.634
	6-10	56	15.875	4.767
	≥5	131	16.679	4.958
Örgütsel Uygulamalar	≤11	55	38.000	8.850
	6-10	56	35.426	7.974
	≥5	131	34.313	8.847
Bağlılık	≤11	55	21.600	4.704
	6-10	56	19.714	4.334
	≥5	131	19.771	4.043
İşbirliği	≤11	55	12.509	3.338
	6-10	56	11.678	3.309
	≥5	131	12.091	3.754
Yenilik	≤11	55	7.381	1.592
	6-10	56	6.714	1.951
	≥5	131	7.099	1.876

Tablo 4 incelendiğinde akademik personelin aynı kurumda çalışma sürelerine göre gruplar arası ortalamada en yüksek ortalamaya tüm değerlerde ≤11 yıl grubunun ve yine ≤11 yıl grubunda bağlılık ve yeniliğin “çok önemli”, yeniliğin 6-10 yıl grubunda “orta derecede” önemli kabul edildiği belirlenmiştir.

Tablo 5: Değerlerinin Aynı Kurumda Çalışma Süresi Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Değerler	Varyans Kaynakları	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Öğrenciye Odaklanma	Gruplar Arası	37.103	2	18.552	.791	.455
	Gruplar İçi	5606.587	239	23.459		
	Toplam	5643.690	241			
Örgütsel Uygulamalar	Gruplar Arası	526.618	2	263.309	3.515	.031*
	Gruplar İçi	17903.885	239	74.912		
	Toplam	18430.502	241			
Bağlılık	Gruplar Arası	144.952	2	72.476	3.979	.020*
	Gruplar İçi	4353.758	239	18.217		
	Toplam	4498.711	241			
İşbirliği	Gruplar Arası	19.139	2	9.570	.753	.472
	Gruplar İçi	3036.861	239	12.707		
	Toplam	3056.000	241			
Yenilik	Gruplar Arası	12.541	2	6.270	1.864	.157
	Gruplar İçi	804.120	239	3.365		
	Toplam	816.661	241			

Tablo 5'deki varyans analizi sonunda örgütsel uygulamalar ve bağlılıkla ilgili değerlerde anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir. $p > .05$ düzeyinde yapılan scheffe testleri sonunda (tablo 6 ve 7), bu farklılıkların örgütsel uygulamalar ve bağlılıkla ilgili değerlerde aynı kurumda çalışan akademik personel arasında daha uzun süreyle aynı kurumda çalışan akademik personel lehine olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6: Örgütsel Uygulamalarla İlgili Değerin Aynı Kurumda Çalışma Süresi Açısından Farklılığı İçin Scheffe Testi

	Kurum Çalışma Süresi (I) (J)		Ortalamadan Sapma (I-J)	Std. Hata	P
Örgütsel Uygulamalar	≥5	6-10 ≤11	-1.115 -3.687*	1.381 1.390	.722 .031*
	6-10	≥5 ≤11	1.115 -2.571	1.381 1.643	.722 .296
	≤11	≥5 6-10	3.687* 2.571	1.390 1.643	.031* .296

Tablo 7: Bağlılıkla İlgili Değerin Aynı Kurumda Çalışma Süresine Açısından Farklılığı İçin Scheffe Testi

	Kurum Hizmet Yılı (I) (J)		Ortalamadan Sapma (I-J)	Std. Hata	P
Bağlılık	≥5	6-10 ≤11	5.671E-02 -1.829*	.681 .685	.997 .030*
	6-10	≥5 ≤11	-5.670E-02 -1.885	.681 .810	.997 .069
	≤11	≥5 6-10	1.829* 1.885	.685 .810	.030* .069

3. Statü Değişkenine Göre Ortalama, Varyans Analizi ve Scheffe Testi Sonuçları

Tablo 8: Değerlerinin Statüye Göre Aritmetik Ortalamaları

Değerler	Cinsiyet	N	X	Std. S.
Öğrenciye Odaklanma	Öğr. Üyesi	58	16.793	4.396
	Öğr.Gör.	67	16.880	5.025
	Araş.Gör.	71	16.408	5.010
	Uzm.Okut.	46	16.021	4.928
Örgütsel Uygulamalar	Öğr. Üyesi	58	37.896	8.843
	Öğr.Gör.	67	33.328	9.321
	Araş.Gör.	71	36.338	7.649
	Uzm.Okut.	46	33.869	8.734
Bağlılık	Öğr. Üyesi	58	21.034	4.420
	Öğr.Gör.	67	20.164	4.604
	Araş.Gör.	71	20.450	3.801
	Uzm.Okut.	46	18.673	4.274
İşbirliği	Öğr. Üyesi	58	12.741	3.369
	Öğr.Gör.	67	11.582	3.534
	Araş.Gör.	71	12.535	3.520
	Uzm.Okut.	46	11.326	3.753
Yenilik	Öğr. Üyesi	58	7.334	1.742
	Öğr.Gör.	67	6.895	1.876
	Araş.Gör.	71	7.154	1.879
	Uzm.Okut.	46	6.869	1.857

Tablo 8 incelendiğinde gruplar arası ortalamalarda en yüksek ortalamaya öğretim üyelerinin (öğrenciye odaklanma hariç), en düşük ortalamaların okutman-uzman grubunda olduğu, grup içi ortalamalarda yeniliğin öğretim üyesi ve araştırma görevlilerinde çok önemli diğer gruplarda orta derecede önemli algılandığı belirlenmiştir.

Tablo 9: Değerlerinin Statü Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi

Değerler	Varyans Kaynakları	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Öğrenciye Odaklanma	Gruplar Arası	24.995	3	8.332	.353	.787
	Gruplar İçi	5618.695	238	23.608		
	Toplam	5643.690	241			
Örgütsel Uygulamalar	Gruplar Arası	819.240	3	273.080	3.690	.013*
	Gruplar İçi	17611.263	238	73.997		
	Toplam	18430.502	241			
Bağlılık	Gruplar Arası	151.900	3	50.633	2.772	.042*
	Gruplar İçi	4346.811	238	18.264		
	Toplam	4498.711	241			
İşbirliği	Gruplar Arası	82.810	3	27.603	2.210	.088
	Gruplar İçi	2973.190	238	12.492		
	Toplam	3056.000	241			
Yenilik	Gruplar Arası	8.776	3	2.925	.862	.462
	Gruplar İçi	807.885	238	3.394		
	Toplam	816.661	241			

Tablo 9'daki varyans analizi sonunda örgütsel uygulamalar ve bağlılıkla ilgili değerlerde anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. $p > .05$ düzeyinde yapılan scheffe testlerinde (tablo 10 ve 11), bu farklılığın örgütsel uygulamalarla ilgili değerde öğretim üyeleriyle öğretim görevlileri arasında öğretim üyeleri lehine olduğu, bağlılıkla ilgili değerlerin algılanmasında anlamlı farklılığın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 10: Örgütsel Uygulamalarla İlgili Değerin Statü Açısından Farklılığı İçin Scheffe Testi

	Statü		Ortalamadan Sapma (I-J)	Std. Hata	P
	(I)	(J)			
Örgütsel Uygulamalar	Okt.Uzm.	Ar.Gör.	-2.468	1.628	.514
		Öğr.Gör.	.541	1.647	.991
		Öğr.Üye	-4.027	1.698	.135
	Ar.Gör.	Okt.Uzm	2.468	1.628	.514
		Öğr.Gör.	3.009	1.465	.242
		Öğr.Üye	-1.558	1.522	.790
	Öğr.Gör.	Okt.Uzm.	-.541	1.647	.991
		Ar.Gör.	-3.009	1.465	.242
		Öğr.Üye	-4.568*	1.542	.035*
	Öğr.Üye	Okt.Uzm.	4.027	1.698	.135
		Ar.Gör.	1558	1.522	.790
		Öğr.Gör.	4.568*	1.542	.031*

Tablo 11: Bağlılıkla İlgili Değerin Statü Açısından Farklılığı İçin Scheffe Testi

	Statü		Ortalamadan Sapma (I-J)	Std. Hata	p
	(I)	(J)			
Bağlılık	Okt.Uzm.	Ar.Gör.	-1.776	.808	.188
		Öğr.Gör.	-1.490	.818	.348
		Öğr.Üye	-2.360	.843	.052
	Ar.Gör.	Okt.Uzm.	1.776468	.808	.188
		Öğr.Gör.	.286	.727	.984
		Öğr.Üye	-.583	.756	.897
	Öğr.Gör.	Okt.Uzm.	1.490	.818	.348
		Ar.Gör.	-.286	.727	.984
		Öğr.Üye	-.870	.766	.732
	Öğr.Üye	Okt.Uzm.	2.360	.843	.052
		Ar.Gör.	.583	.756	.897
		Öğr.Gör.	.870	.766	.723

TARTIŞMA ve SONUÇ

Öğrenciye Odaklanmanın Algılanmasına İlişkin Değerlendirmeler: Yükseköğretim kurumları bilime, akla, insana değer veren, özgüveni yüksek, dürüst, araştırmacı, yaratıcı, gelecek hakkında olumlu düşünen, misyon sahibi⁽³⁴⁾ nitelikli insan ihtiyacının karşılandığı kurumlardır. Ülkenin gelişim ve değişimini sağlayan insanların içinde bulunduğu ve yetiştirildiği yüksek öğretim kurumlarında hizmet üreten diğer örgütlerde olduğu gibi hizmeti verenle hizmetten faydalanan arasındaki etkileşimin yapılan işin esasını oluşturması⁽¹⁴⁾, bu kurumlarda çalışan akademik personelin sadece öğrenciye hazır bilgiyi vermekle yetinmeyen, ülkenin sorunlarını bilimsel yöntemlerle çözümlenebilecek kişiler yetiştirme noktasında, öğrenci istek ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek, diğer bir deyişle öğrenciye odaklı bir yaklaşım sergilemeleri gerekmektedir⁽³⁶⁾.

Zaten örgüt kültürü literatüründe güçlü kültüre sahip örgütlerden bahsedilirken “müşteriye odaklanma” önemli bir değer olarak kabul edilmekte, dolayısıyla eğitim örgütlerinin de güçlü kültüre sahip olabilmeleri için müşteri konumunda olan öğrencilere odaklanmanın önemli bir değer olarak algılanması üzerinde durulmaktadır^(6,15). Ancak, araştırmadan elde edilen bulgulara göre, “öğrenciye odaklanma” ile ilgili değerler tüm değişkenlerde anlamlı farklılık göstermemesi ve “orta derecede” önemli olarak algılanması, beden eğitimi ve spor öğrenimi veren yükseköğretim kurumlarında “öğrenciye odaklanma” açısından güçlü bir kültür oluşmadığını göstermektedir.

Bu durum yükseköğretim kurumlarındaki akademik personel için örgütün öncelikli amaçlarından biri olan nitelikli insan yetiştirme yanı sıra, insanlık adına faydalı araştırmalar yaparak hem kendi akademik gelişimini sağlaması hem de çalıştığı kurumun diğer kurumlara göre ön plana çıkmasının temini açısından akademik araştırmalar yapma ihtiyacından kaynaklanan “ilgi bölünmesi” ile açıklanabilir. Ayrıca, beden eğitimi ve spor alanında çalışan akademik personel yukarıda bahsedilen amaçların gerçekleştirilmesinin yanı sıra, gerek spor yönetiminin her kademesinde aldıkları fahri görevleri, gerekse ülke sporunun yurt içi ve dışında başarıyla temsili adına çeşitli branşlarda yürüttükleri antrenörlük, eğiticilik, hakemlik, hatta elit düzeyde aktif spor yapma gibi, alanlarıyla ilgili değişik faaliyetlerle de ilgilenmeleri, ilgi bölünmesinin daha yoğun bir şekilde yaşanabileceğini göstermektedir.

Kuşkusuz, ilgi bölünmesinin bu denli yoğun şekilde yaşanması önemli bir neden gibi algılansa da, bu kurumlarda çalışan akademik personelin gelecek yıllarda kendi yerlerini alacak ve önemli görevler üstlenecek öğrencilere, sahip oldukları teorik bilgilerinin yanı sıra yukarıda sıralanan ve uygulama alanında yaşadıkları tecrübeleri aktarma hususunda daha dikkatli ve özenli davranmaları gerektiği gözden uzak tutulmamalıdır.

Örgütsel Uygulamaların Algılanmasına İlişkin Değerlendirmeler: Yükseköğretim kurumları ademimerkeziyetçi, demokratik, gücün paylaştığı, bilgiye dayanan otorite, üyelerin

uzmanlığı ve geniş ölçüde özerkliğin hüküm sürdüğü, dolayısıyla hiyerarşik yapıdaki iletişim ve kontrolün pek önemsenmediği bir yer olarak tasvir edilmektedir⁽¹⁷⁾. Bu yapıdaki kurumlarda çalışan akademik personeli özerk ve bağımsız davranan, kararlarında geniş inisiyatif alanına sahip, daha çok öz denetimi öne çıkaran ve kararlara katılımı yüksek düzeyde olan çalışanlar olarak görmek mümkündür⁽¹⁹⁾.

Aslında, güçlü örgüt kültürü dokusuna sahip örgütler yükseköğretim kurumları gibi karar alma, kontrol ve iletişim yapılarının kolaylaştığı örgütler olarak karakterize edilirler⁽⁹⁾. Oysa, araştırma sonunda elde edilen bulgulara bakıldığında örgütsel uygulamalarla ilgili değerler aynı kurumda çalışma süresinin ve statünün artmasıyla pozitif yönde anlamlı bir farklılık göstermesine karşın, tüm değişkenlerde “orta derecede” önemli algılanmasıyla, beden eğitimi ve spor öğrenimi veren yükseköğretim kurumlarında örgütsel uygulamalar açısından güçlü örgüt kültürü oluşumundan bahsedilememektedir.

Mevcut durum hem örgüt kültürünün korunması ve iletilmesinde önemli etkileri olan her yöne ve akıcı iletişimin sağlandığı^(97,38), çalışanların geniş oranda karar alma sürecine katıldığı ve bürokratik kontrolün en az seviyede olduğu başarılı örgüt yapısına⁽¹⁷⁾, hem de yükseköğretim kurumlarında bulunduğu varsayılan özelliklere uygun değildir. Aslında elde edilen bulgularla Güven⁽¹⁶⁾ ve Hergüner’in⁽¹⁹⁾ Türkiye’de yükseköğretim kurumlarında yapılan çalışmalarındaki “akademik personelin daha çok örgütsel uygulamalara katılma, daha fazla demokrasi ve iyi iletişim özemleri”nin bulunduğuna dair bulguların paralellik göstermesi Türkiye’de yükseköğretim kurumlarında da merkezîyetçi yapıdan uzaklaşmadığı kanısını uyandırmaktadır.

Bağlılığın Algılanmasına İlişkin Değerlendirmeler: Yükseköğretim kurumları kendilerine has güçlü imajları, ünü, sağladığı yüksek akademik pozisyon, üyelerine verdiği güvende olma hissi ve gururu ile özel bir yerde bulunmanın yarattığı ayrı bir değer olma duygusu sayesinde çalışanlarına yüksek moral sermaye sağlar⁽¹⁷⁾. Bunun yanında, yükseköğretim kurumları akademik personele kendilerini gerçekleştirme yolunda sağladığı geniş hareket imkanıyla kuruma olan bağlılığı artırabilmektedir.

Bir örgütün kültürü çalışanlarını kaynaştırıcı rolünü yerine getiremiyorsa zayıf, dolayısıyla çalışanların örgüte bağlılıkları az⁽¹³⁾, buna mukabil, örgüt bu rolünü yerine getiriyorsa kültür güçlü ve çalışanlarda örgüte bağlıdır⁽²³⁾. Bu noktadan hareketle yukarıda sayılan özellikleri itibarı ile yükseköğretim kurumlarında örgütsel bağlılığın çok önemli bir değer olarak algılanması beklenirken, araştırmada elde edilen bulgular beden eğitimi ve spor öğrenimi veren yükseköğretim kurumlarında bağlılıkla ilgili değerler akademik personelin statüsünün, aynı kurumda çalışma ve çalıştığı kurumun eğitim-öğretim süresinin artmasıyla pozitif yönde anlamlı farklılığın görülmesine rağmen, “orta derecede” önemli bir değer olarak kabul edildiğini göstermektedir.

Aslında örgüt düzeyinde merkezleşmenin azalması ve otokontrol sisteminin oluşması örgütsel bağlılığın gelişmesine zemin hazırlamaktadır⁽³⁵⁾. Fakat, eldeki çalışmada örgütsel uygulamalarla ilgili değerler “orta derecede önemli” algılanması, bağlılıkla ilgili değerler de aynı ölçüde önemli algılanmasına zemin hazırladığı izlenimini vermektedir. Wasti'nin⁽³⁵⁾ Türkiye’de yaptığı ve sonuçlarının İngiliz ve Hintli çalışanlarla karşılaştırdığı araştırmasında da Türkler’ in diğer iki ülke çalışanlarına göre örgütlerine daha bağlı oldukları, ancak bu durumun kuruma olan bağlılıktan ziyade yeni iş bulamama, başka şehre taşınma, tazminat alamama gibi belirsizlikten kaçma adına gerçekleştiği sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda, yükseköğretim kurumlarında çalışan akademik personelin kendilerine olan güvenlerinin getirmiş olduğu belirsizliklerle mücadele gücünü kendilerinde bulmaları veya çalıştıkları kurumda beklentilerinin karşılanmadığı gibi bir düşüncenin ürünü olarak bağlılıkla ilgili değeri orta derecede önemli görmelerine sebep teşkil etmiş olabilir.

İşbirliğinin Algılanmasına İlişkin Değerlendirmeler: Yükseköğretim kurumları kendi istekleri öncelikli, özerk, aykırı fikirleri olan ve ortak çalışmayı sevmeyen kişilerin toplandıkları bir yer olarak tasvir edilmektedir⁽¹⁷⁾. Bu durum yükseköğretim kurumlarında işbirliğinin üst seviyede olmasının beklenmediği bir çalışma ortamını temsil etmesine karşın, işbirliği, merkezi olmayan düşüncenin üretimi, ortak amaçları paylaşmanın sağlanması gibi örgütleri başarıya götüren önemli etkilere sahiptir⁽²⁵⁾.

Kültürle ilgili çalışmalarda Türk toplumu işbirliğinin yoğun olduğu, grup çıkarlarının birey çıkarlarından önde tutulduğu, tutum ve davranışların içinde yaşanan grubun değerlerine göre şekillendiği “biz toplumu” özelliği taşıyan bir toplum olarak ifade edilmektedir⁽¹¹⁾. Araştırmada elde edilen bulgularda işbirliğiyle ilgili değerler tüm değişkenlerde anlamlı bir farklılık göstermemesi ve “orta derecede” önemli kabul edilmesi, beden eğitimi ve spor öğrenimi veren yükseköğretim kurumlarında işbirliği açısından güçlü bir kültürel özellik taşımadığını göstermektedir. Ancak, akademik personelin hem işbirliğinden uzak ortamın hüküm sürdüğü yükseköğretim kurumunda çalışmalarından dolayı işbirliğine uzak, hem de yaşadığı toplumun özelliklerinden etkilenmeleri sebebiyle işbirliğine yakın olduklarını, yani orta bir yol tercih ettiklerini söyleyebilir.

Yeniliğin Algılanmasına İlişkin Değerlendirmeler: Yükseköğretim kurumları ve onların çalışanlarının her zaman yenilik ve yenileşmenin peşinde olması, sıkıcı kurallardan bağımsız, hiyerarşik olmayan yapı ve aşağı-yukarı bilgi akışının hızlı olduğu kurumlarda yeniliğin her zaman desteklendiğini gösterir mahiyettedir. Günümüzde, dünyada yenilik ve yenileşme adına yaşananların büyük bir kısmı ya yükseköğretim kurumlarının ya da buralarda yetişen nitelikli insan gücünün bir eseri olması da bu gerçeği doğrular niteliktedir.

Bu noktada, araştırma bulgularında yenilikle ilgili değerler anlamlı bir farklılık göstermemesi, ≥5 yıl süreyle eğitim öğretime devam eden kurumlarda, 6-10 yıl süreyle aynı kurumda çalışanlarla, öğretim görevlileri ve okutman-uzman grubu dışında tüm değişkenlerde “çok önemli” kabul

edilmesi, beden eğitimi ve spor öğrenimi veren yükseköğretim kurumlarında, bir yükseköğretim kurumunda yeniliğe verilmesi gereken önemin verildiğini göstermektedir. Ayrıca, örgüt çalışanları yeniliğin çalıştıkları kurumun içinde olduğu yarışta başarılı olması ve kendi gelişimlerini sağlamada önemli etken olduğunu kavradıklarında yeniliğe ayrı bir önem vermektedir⁽⁹⁾. Buradan hareketle bu kurumlarda çalışan akademik personelde bu bilincin var olduğunu ve hem kurumları hem de kendi başarıları için yeniliğe önem verdiklerini söylenebilir.

Sonuç olarak, beden eğitimi ve spor öğrenimi veren yükseköğretim kurumlarının güçlü kültüre sahip olmadıkları gibi, zayıf kültüre de sahip olmadıkları söylenebilir. Benzer şekilde Güven'in⁽¹⁶⁾ bir üniversitede yaptığı çalışmada da, üniversitenin güçlü bir kültürünün olmadığı gibi zayıf bir kültürünün de olmadığı sonucu ile eldeki çalışma paralellik göstermektedir. Aslında, akademik çevreler üzerinde yapılan araştırmalarda kültürel açıdan ortak bakış açısına sıklıkla rastlanmadığı görülmektedir. Çünkü, bu kurumlar yaratıcılık ve yenileşme gibi değerlere ihtiyaç duymakta, güçlü kültür ise bu değerlerin önünde bir engel gibi algılanmaktadır⁽²⁶⁾. Sporla ilgili kurumlara baktığımızda, zayıf örgüt kültürü yapısının her çeşit spor örgütünde bulunabileceğini, bunun en güzel örneği olarak üniversitelerin beden eğitimi ve sporla ilgilenen bölümlerinin gösterildiği (inançlar noktasında)⁽³⁰⁾ bilinmektedir.

Bu noktada, eldeki çalışmanın sonuçlarıyla literatür arasında paralellik görülmesine karşın, araştırmada yer alan değerler açısından yaklaşıldığında, bu kurumların güçlü bir kültürel özellik göstermeleri gerektiği söylenebilir. Çünkü, akademik çevrelerde rastlanan aykırı fikirlerin kaynağı veya yeniliğin önünde katı engeller olarak algılanan kültürel elemanların, değerlerden ziyade, inanç ve normlarla ilgili algılarda yoğunlaştığı bilinmektedir. Bu sebeple, bu kurumlarda değerler açısından güçlü bir kültürün algılanması gerektiği "hem bu kurumların temel değer ve amaçlarının tüm üyeler tarafından benimsendiği ve paylaşıldığı ölçüde başarılarının artabileceği hem de yetiştirecekleri nitelikli insangücünün kalitesi ve akademik çevrelerde edineceği saygın yerde, önemli katkılarının olabileceği" gerçeğinden hareketle söylenebilir.

KAYNAKLAR

1. AHMED,P.K.: "Culture and Climate for Innovation", European Journal of Innovation Management, Vol.1, No.1, s.30-43, (1998).
2. AKAT,İ., ATILGAN,T.: Sanayi İşletmelerinde Kurumlaşma ve Şirket Kültürü, TOBB Yay.,s, 23, Ankara, (1992).
3. AKINCI,Z.B.: Kurum Kültürü ve Örgütsel İletişim, İletişim Yayınları, s.45,45, İstanbul, (1998).
4. ALVESSON,M.: "On The Popularity of Organizational Culture",Acta Sociologica,Vol.33,No.1,s.31-49, (1990).
- 5.BAYRAK,C.: Eğitim Yükseköğretiminde Örgütsel Değişme, Anadolu Üniversitesi Yayınları,s.5,Eskişehir, (1992).
- 6.BERRY,G.: "Leadership and the Development of Quality Culture in Schools", International Journal of Educational Management, Vol.11, No.2, s.52-64, (1997).
- 7.BURSALIOĞLU,Z.: Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, 9. Baskı, Pegem Yayınları, s. 32, Ankara, (1994).
8. CAFOĞLU, Z.: "Yükseköğretim ve Öğrenci Kalitesi", Yükseköğretimde Sürekli Kalite İyileştirme (M. Çoruh, ed.), Haberal Eğitim Vakfı Yayınları,s.91-100, Ankara, (1997).
9. CLAVER,E.,LLOPIS,J.: "Organizational Culture for Innovation and New Technological Behavior", Journal of High Technology Management Research, Vol.9, No.1, s.55-68, Spring, (1998).
10. CORBETT,L.M., ROSTRICH,L.N.: "Quality Performance and Organizational Culture", International Journal of Quality and Reliability Management, Vol.17, No.1, s.14-26, (2000).
11. DANIŞMAN,A.: "Kültürel Ortamın Araştırma Sonuçlarına Etkisi: Kuzey Amerika'da Geliştirilip Türkiye'de Tekrarlanan Bazı Araştırmalar Üzerine Bir Değerlendirme", Erciyes Üniversitesi 8. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildirileri Nevşehir, s.339-352, Mayıs, (2000).
12. DOHERTY,A.J., CHELLEDURAI,P.: "Managing Cultural Diversity in Sport Organization; A Theoretical Perspective", Journal of Sport Management, s.280-297, (1999).
13. EREN, E.: Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası, 5. Baskı, Beta Basım Yayım Dağ. A.Ş., s. 392, İstanbul, (2000).
14. ERSAN, H.: Toplam Kalite ve İnsan Kaynakları Yönetimi İlişkisi: Verimli ve Etkin Olmanın Yolu, 2. Baskı, Sim Matbaacılık, s.142, İstanbul, (1997).
15. GAZİEL,H.H.: "Impact of School Culture on Effectiveness of Secondary Schools With Disadvantaged Students", The Journal of Educational Research, Vol.90, No.5, s.310-318, (1997).
16. GÜVEN, A.S.: Üniversitelerde Örgüt Kültürü, Osman Gazi Üniversitesi Örgüt Kültürü Araştırması, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, (1996).
17. HARMAN,K.M.: "Culture and Conflict in Academic Organization; Symbolic Aspect of University Worlds", Journal of Educational Administration, Vol.27, No.3, s.30-54, (1989).
18. HATCH,M.J., SCHULTZ,M.: "Relations Between Organizational Culture, Identity and İmage", European Journal of Marketing, Vol.31, No.5, s.356-365, (1997).
19. HERGÜNER, G.: "Going Against the National Culture Grain: A Longitudinal Case Study of Organizational Culture Change in Turkey Higher Education", Total Quality Management, Vol.11, No.1, s.45-57, (2000).
20. HOMBURG,C., PFLESSER,C.: "A Multiple-Layer Model of Market Oriented Organizational Culture: Measurement İssues and Performance Outcomes", Journal of Marketing Research, Vol.37, No.4, s.449-462, November, (2000).
21. HOY,K.,MİKSEL,C.G.: Educational Administration,Theory, Research and Practice, 4. Edition, Mc Graw Hill İnc., s.220, New York, Hamburg, London, Madrid, Paris, Sydney, Tokyo, Toronto, (1991).

22. JOİNER.J.A.: "The İnfluence of National Culture and Organizational Culture Alignment on Job Stress and Performance: Evidence from Greece", Journal of Managerial Psychology, Vol.16, No.3, s.229-242, (2001).
23. O'REİLEY,C.: "Corporations, culture and Commitment: Motivation and social Control in Organizations", California Management Review, Vol.31, No.4, s.9-25, Summer, (1989).
24. ÖZDEMİR,S.: Eğitimde Örgütsel Yenileşme, 3. Baskı, Pegem Yayınları, s.3, Ankara, (1998).
25. PARKER,P., BRADLEY,L.: "Organizational Culture in Public Sector: Evidence from Six Organizations", The International Journal of Public Sector Management, Vol.13, No.2, s.125-141, (2000).
26. PRATT,M., MARGARİTİS,D.: "Developing a Research in a University Faculty", Journal of Higher Education Policy and Management, Vol.21, No.1, s.43-55, (1999).
27. SAFFOLD,G.S.: " Culture Traits, Strenght and Organizational Performance Moving Beyond The "Strong Culture" ", Academy of Management Review, Vol 13, No 4, s. 546-558, (1988).
28. SCHEİN,E.H.: "Coming to a New Awareness of Organizational Culture", Sloan Management Review, s.3-15, Winter, (1984).
29. SHAW,J., REYES,P.: "School Cultures; Organizational Value Orientation and Commitment", Journal of Education Research, Vol.85,No.5, s.295-302, (1992).
30. SLACK, T.: Understanding Sport Organizations The Applications of Organization Theory, Human Kinetics Publ., s. 277, Champaign, (1997).
31. ŞİŞMAN,M.: Örgüt Kültürü (Eskişehir İl Merkezindeki İlkokullarında Bir Araştırma), Anadolu Üniversitesi Yayınları, s.146,29, Eskişehir, (1994).
32. TERZİ,A.R.: Örgüt Kültürü, Nobel Yayınları, s.58, Ankara, (2000).
33. UNUTKAN,G.A.: İşletmelerin Yönetimi ve Örgüt Kültürü, Türkmen Kitapevi, s.45, İstanbul, (1995).
34. UYGUÇ,N.,DUYGULU,E.,ÇIRAKLAR,N.: "Dönüşümcü Liderlik, Etkileşimci Liderlik ve Performans", Erciyes Üniversitesi 8. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildirileri Nevşehir, s.587-600, Mayıs, (2000).
35. WASTİ,A.S.: "Kültürel Farklılaşmanın Örgütsel Yapı ve Davranışa Etkileri: Karşılaştırmalı Bir İnceleme", O.D.T.Ü Gelişme Dergisi, Cilt.22, Sayı.4, s.503-29, (1995).
36. WELLER,L.D.: "Unlocking the Culture for Quality Schools; Reengineering", International Journal of Education Management, Vol.12, No.6, s.250-9, (1998).
37. WILSON,A.M.: "Understanding Organizational Culture and the İmplications for Corporate Marketing", European Journal of Marketing, Vol.35, No.3/4, s.353-367, (2001).
38. WOOD,J.: "Establishing Internal Communication Channels That Work Source", Journal of Higher Education Policy and Management, Vol.21, No.2, s.135-149, November, (1999).